આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૧૦૦૦

મૂલ્ય કાચું પૂઠું રૂ. ૦–૧૪–૦

,, પાકું પૂઠું રૂ. ૧ ૪–૦

મુદ્રક : કેશવ હ. શેઠ

મુદ્રણસ્થાન : ખડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર,

ગાંધી રસ્તા, અમદાવાદ

ગુણીયલ ગુર્જર સુંદરીઓને

અર્પણ

આવૃત્તિ ૧ લી

પ્રત ૧૦૦૦

મૂલ્ય કાચું પૂઠું રૂ. ૦-૧૪-૦

,, પાકું પૂઠું રૂ. ૧-૪-૦

મુદ્રક : કેશવ હ. શેઠ

મુદ્રણસ્થાન : ખાડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર,

ગાંધી રસ્તા, અમદાવાદ

ગુણીયલ ગુર્જર સુંદરીઓને

અર્પણ

દીપિકા

મારા જૂના નવા રાસનો એક જૂદો સંગ્રહ બહાર પાડવા ઘણાં બહેનો અને બંધુઓ તરફથી ચાલુ સૂચના થતી રહી છે તેને માન આપીને આ નવાજ રાસોના સંગ્રહનો પ્રથમ ભાગ હું મારાં ગુર્જર બહેનો અને બંધુઓના હાથમાં મૂકું છું. આ સંગ્રહ તેમનીજ પ્રેરણાનું ફળ છે, એટલે એના પ્રકટન માટે હું તેમનોજ આભારી છું. આજ સુધીમાં બહાર પડેલાં મારાં જૂદાં જૂદાં કાવ્યપુસ્તકોમાં ઘણા રાસ વેરાયલા પડેલા છે, તે સર્વની સાથે બીજા નવા રાસનો ઉમેરો કરીને આ પછી વળી બીજો ભાગ પ્રગટ કરવાનો વિચાર છે.

આ રાસયુગમાં ગુર્જર કાવ્યસાહિત્યમાં ઘણા કવિઓએ મોટે ભાગે રાસની લહાણી કરાવી છે. ગુર્જર સુંદરીઓના હસ્તમાં એવી ઘણીયે રાસની ફૂલછાબો અર્પણ થઈ છે, તેમાં આ 'રાસચંદ્રિકા'ની એક નાની ફૂલછાબ હું યે મૂકવા ભાગ્યશાળી થયો છું. એમાંનાં ફૂલોનાં રંગ ને ફોરમ આકર્ષક નહીં હોય, પણ જે હૃદયના ભાવથી અને સાચા ઉમળકાથી એને મારી બહેનોના હસ્તમાં હું મુકું છું, ને ભાવ પ્રતિજ જોવાની હું તેમને વિનંતિ કરૂં છું.

આકાશ વિશાળ છે, તેમા નક્ષત્રો અને તારિકાઓના દૃશ્ય તેમજ અદૃશ્ય ઝૂમખા પણ અગણિત છે પ્રભુના વિશાળ વિશ્વમા નાનાં મોટાં એવા સર્વ ઝૂમખાને સ્થાન છે, તો મારી પ્રિય ગુર્જર દેવીના સાહિત્યાકાશમા આ મારા નાના ગરબઝૂમખાને પણ એક નાનો ખુણો મળી શકશે, એવી મારી શ્રદ્ધા છે. એમ હોવાથી હવે તો આ રાસો ગાવા અને ઉપાડી લેનારી બહેનોને આમંત્રણ આપીને આ નાની 'દીપિકા' એટલે દીવીને ચોકની વચ્ચે મૂકીને હું ખસી જાઉ છુ ગુર્જરી બહેનોનો રાસવિલાસ અને તેમનું રાસસૌભાગ્ય અખંડ રહો! અસ્તુ!

માઉંટરોડ, મદ્રાસ

તા. ૧૫-૨-૧૯૨૯ અરદેશર ફરામજી ખબરદાર

અનુક્રમણિકા

પુસ્તક મળવાનાં ઠેકાણાં

૧. કર્તા પાસેથી,

માઉન્ટરોડ, મદ્રાસ

૨. જદુરાય ડી૦ ખખડીઆ,

જન્માષ્ટમી બીલ્ડીંગ, ખેતવાડી મેઇનરોડ, મુંબઈ

૩. ખડાયતા મુદ્રણકલા મંદિર,

ચાર રસ્તા, અમદાવાદ

૪. એન. એમ. ત્રિપાઠીની કંપની,

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

૫. સી. જમનાદાસની કંપની,

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

૬. જે. એન. પંડ્યાની કંપની,

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

૭ જનરલ બુક ડીપો,

પ્રિન્સેસ સ્ટ્રીટ, મુંબઈ

ઇત્યાદિ ઇત્યાદિ

રાસચંદ્રિકા

ભાગ પહેલો

રાસ

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા,
રાસે રમવા આવજો જી રે !
સરખી સમાણી સૌ સહીયર સાહેલીઓ
સાથે તેડી લાવજો જી રે ! 1

આણી મેર પેલી મેર ગંગા ને જમના,
વચ્ચે વૃંદાવન ચોક છે જી રે ;
ગોકુળ ને મથુરાં ને વ્રજ ને વૈકુંઠ,
આવ્યાં ચૌદે લોક છે જી રે. 2

પગલે પગલે ઝબુકજો વીજળી,
ફૂલડાં ફૂટજો હાથમાં જી રે ;
રાસે રમતાં ને ઘુમરી ઘૂમતાં
તાળી પૂરજો સાથમાં જી રે ! 3

નંદનવનથી મોંઘી છે ગુર્જરી
    ગરબા ગરબી રાસથી જી રે :
ગુર્જરી કુંજ છે દેવોને દોહલી
    ગુર્જરી રાસના ઉલ્લાસથી જી રે ! ૪

સારા સંસારના તાપથી તારવા
    સુરના ફુવારા ઉડાડજો જી રે ;
કંઠે કલ્લોલતાં, હૈયાં હિંચોળતાં,
    રસની પરબ કઇ માંડજો જી રે ! ૫

આજે લખ્યા કંઇ અક્ષર ઉકેલતાં
    હાથમાં આવ્યા તારલા જી રે :
રસની રસીલી સૌ સજનીઓ આવજો,
    કંઠે ઝૂલાવજો એ હારલા જી રે ! ૬

ચાંદની રાત ને કેસરીઆ તારલા ;
    રુમઝુમ રુમઝુમ ખેલજો જી રે :
ઉરને આંગણે ધમકે ધમકતાં
    અદલ આનંદે રેલજો જી રે ! ૭

અમૃતપુરીની દેવીઓ

(ગરબે રમવાને ગોરી નિસર્યાં રે લોલ)

અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ,
માનવપુરીની અમ વાટ :
કાંઈ લાવિયાં રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.
અમીથી આંજેલ અમ આંખડી રે લોલ,
હાથમાં છે રાખી રક્ષા માટ :
રૂડી રાખડી રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૧

માનવપુરીના ઝાંખા દીવડા રે લોલ,
ભમી તોય બળે ત્યાં પતંગ,
રંક જીવડા રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ ;
ઝગમગે પ્રચંડ દીપ આંગણે રે લોલ,
તોય રહે અખંડ અમ પ્રસંગ,
ભંગ ના ગણે રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૨

તેજ ને અંધાર કેરાં જોડલાં રે લોલ,
પાપપુણ્ય, સત્ અસત્‌નો માલ :
ભરે હોડલાં રે લોલ ;
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ :
નાવડાં ડુબે એ મધ્યસાગરે રે લોલ,
ડુબે સર્વ સાથ ત્યાં અકાલ ;
રુદન ક્યાં કરે રે લોલ ?
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૩

અમૃતપુરીના ઊંચા માંડવા રે લોલ,
માનવપુરીની નીચી વાટ :
પંથ પાડવા રે લોલ,
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ.
આવો, અમ દેશ કંઇ દેખાડશું રે લોલ,
હૈયે હૈયે માંડી પ્રેમપાટ,
અમી પીવાડશું રે લોલ !
અમૃતપુરીથી અમે આવિયાં રે લોલ. ૪

વિશ્વદેવીનું ગાન

(ઝીણા ઝરમર વરસે મેહ, ભીંજે મારી ચુંદડલી)

કોટિ કોટિ મારા જ્યોતિ ઝબકાર,
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી !
તોય હૈયે મારે ઊંડેરા અંધાર :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી !—(ધ્રુવ)

જોગી છુપાયો મારો જોગ ગુફામાં,
વાટ હું જુગ જુગ જોતી રે,
ઝીણા ઝીણા કો એના આવે ઝણકલા,
જોતી જોતી ને રહું રોતી :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૧

એક ઉઘાડું મારી આંખ તપેલી,
બીજી ઉઘાડું અમી ઝરતી રે ;
ઉઘાડું ઢાંકું એવી અંતરની દેવડી ;
નેવે નેવે એ રહે નીતરતી :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૨

આવે આવે ને શમે જુગજુગનાં સોણલાં,
પલકે દીઠાં-અણદીઠાં રે ;
જોગી છુપાયો મારી પાંપણની ધારમાં,
સરતાં આંસુ ત્યાં મારાં મીઠાં :
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૩

હીરાગુંથી છે મારી ઘેરી રસચુંદડી,
ધનુગુંથી છે મારી માળા રે;
ખુચે શણગાર જેને હૈયે સુનકાર હો :
રહેતા શેં જોગી એ નિરાળા ?
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૪

આઘા આઘા છે તોય પંથ છે પાસે ;
અદીઠ તોય વાયુ જેવા રે ;
અળગી રાખીને સદા અળગા રહે હસતા,
એ રે જોગી શેં મારા એવા ?
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૫

આવો, આવો રે જોગી ! હૈયાં ખોલાવો ;
તપી તપીને નેણાં તૂટયાં રે ;
સંધ્યાના જેવાં સૌમ્ય તેજે રેલાવો !
રહીએ અખંડ અણુટ્ટયાં !
હો ! ભીંજે મારી આંખડલી ! ૬

નંદનવનનો મોરલો

(લોચન મનનો રે કે ઝઘડો લોચન મનનો)

નંદનવનનો રે કે મોરલો નંદનવનનો :
મોહનજનનો રે કે મોરલો નંદનવનનો.—(ધ્રુવ)

પુષ્પે પુષ્પે પાંદડે નાચે જેવી વસંત,
નાચે નટવર મોરલો એવો નંદનવનમાં અનંત :
મોરલો નંદનવનનો. ૧

નીલો એનો કંઠ છે સ્વર્ગલીલાની સોમ ;
જગત બધું ઝબકારતા એની આંખોના સૂર્ય ને સોમ :
મોરલો નંદનવનનો. ૨

થનગન એના નાચનું છે સૌંદર્ય અમાપ ;
વિશ્વ અનંત સમાવતો એનો ઉઘડે પિચ્છકલાપ :
મોરલો નંદનવનનો. ૩

પિચ્છે પિચ્છે તારકો પ્રગટે વિશ્વવિવેક ;
અણગણ્યુ અકલિત સૃષ્ટિની મહીં ઝબકે આંખ અનેક :
મોરલો નંદનવનનો. ૪

થનગન નાચે મોરલો, ઉર આનંદ અપાર ;
પણ નિજ પદ નિરખે ત્યહાં વહેતી આંખે તો આંસુની ધાર !
મોરલો નંદનવનનો. ૫

ટહુક ટહુક, પ્રિય મોરલા ! એજ પરમ આનંદ :
નીચું નિરખી રોવું શેં ? સદા ઊર્ધ્વનયન સુખકંદ :
મોરલો નંદનવનનો. ૬

નાચી લે, પ્રિય મોરલા ! તુજ મોહનજન પાસ :
પ્રિયજન દીધું સૌ ભલું : એક સ્નેહેજ અદલ ઉલ્લાસ !
મોરલો નંદનવનનો ! ૭

કિરણ

(ઓધવ, નંદનો છોરો તે નમેરો થયો જો—ફેરફાર સાથે)

એક કિરણ છે ઉતર્યું આકાશથી રે લોલ,
એનાં દેવદીધાં વિશ્વમોંઘાં તેજ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઝીલાયું એ તારલાના ઝુંડમાં રે લોલ,
ત્યાંથી સર્યું એ જ્યોતજ્યોનાં સહેજ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઝીલ્યું ત્યાં સૂર્યે ને સુધાકરે રે લોલ,
ત્યાંથી સરતું તે પડયું મેઘશીર જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ગુંચવાયું વીજળીના પાસમાં રે લોલ,
ત્યાંથી સર્યું તે ચીરી એનાં ચીર જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઉતર્યું ત્યાં ધરણીને અંતરે રે લોલ,
ત્યાંથી સર્યું તે પ્રકૃતિને પ્રાણ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આતમમાં સમાવીએ રે લોલ !

જુઓ રાજ ! નૂતન પ્રકાશ છે અમારી પાંખમાં:
અમે ઉડીએ તીર તીર,
પાઇએ પ્રેમનાં નીર:
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૫

જુઓ રાજ ! દષ્ટિ અમ સદા દિગંતપારમાં:
નવલ સ્વપ્ન, ગાન, આશ,
ફરીએ જગત રસપ્રકાશ:
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૬

કિરણ ઝીલ્યું તે વૃક્ષે અને પ્રાણીએ રે લોલ,
ત્યાંથા સરતું તે આવ્યું પ્રભુબાણ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઉતર્યું તે અંતે માનવદેહમાં રે લોલ,
એને મંદિરે છે થાપ્યો એનો ઘાટ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ખીલે જો ત્યાં એ સપ્તરંગમાં રે લોલ,
ખીલે એના પ્રકાશ ત્યાં વિરાટ જો !
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

દિવ્ય દેશનાં પંખીડાં

(અહો રાજ ! અમે રે પંખીડાં ગરમ દેશનાં)

જુઓ રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં :
માથે દિવ્યતાના છોગ ;
મુખે અમરવાણી ભોગ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૧

જુઓ રાજ ! અમારા નિવાસ આભકુંજમાં :
ઉડીએ ચંદ્રકિરણડાળી,
પડીએ ઘડીક તારકજાળી :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૨

જુઓ રાજ ! રંગ રંગ ભર્યા અમ પિચ્છમાં :
કંઈક ઇન્દ્રધનુ શી વેલ,
ભાવકુસુમ મહીં ગુંથેલ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૩

જુઓ રાજ ! લાવીએ સંદેશ કંઈ ગેબના :
કંઇક ભૂતભાવિ સોણાં,
જગત દેવઆંખ જોણાં :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૪

કિરણ ઊતર્યું તે વૃક્ષે અને પ્રાણીએ રે લોલ,
ત્યાંથી સરતું તે આવ્યું પ્રભુબાણ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ઉતર્યું તે અંતે માનવદેહમાં રે લોલ,
એને મંદિરે છે થાપ્યો એનો ઘાટ જો :
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

કિરણ ખીલે જો ત્યાં એ સપ્તરંગમાં રે લોલ,
ખીલે એના પ્રકાશ ત્યાં વિરાટ જો !
વહાલાં ! આવો, એ આત્મમાં સમાવીએ રે લોલ !

દિવ્ય દેશનાં પંખીડાં

(અહો રાજ ! અમે રે પંખીડાં ગરમ દેશનાં)

જુઓ રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં :
માથે દિવ્યતાના છોગ ;
મુખે અમરવાણી ભોગ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૧

જુઓ રાજ ! અમારા નિવાસ આભકુંજમાં :
ઉડીએ ચંદ્રકિરણડાળી,
પડીએ ઘડીક તારકજાળી :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૨

જુઓ રાજ ! રંગ રંગ ભર્યાં અમ પિચ્છમાં :
કંઈક ઇન્દ્રધનુ શી વેલ,
ભાવકુસુમ મહીં ગુંથેલ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૩

જુઓ રાજ ! લાવીએ સંદેશ કંઈ ગેબના :
કંઈક ભૂતભાવિ સોણાં,
જગત દેવઆંખ જોણાં :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૪

જુઓ રાજ ! સૃજન પ્રલય છે અમારી પાંખમાં :
અમે ઉડીએ તીર તીર,
પાઇએ પ્રેરણાનાં નીર :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૫

જુઓ રાજ ! દૃષ્ટિ અમ સદા દિગંતપારમાં :
નવલ સ્વપ્ન, ગાન, આશ,
કરીએ જગત રસપ્રકાશ :
રાજ ! અમે રે પંખીડાં દિવ્ય દેશનાં. ૬

અમરવસંત

(મારી મટુકીમાં હો મહારાજ ! મહીડાં છલ- રે)

આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે,
એનાં ઉતરે છે હાસ્ય અનંત વનમાં જનમાં રે;
આજે આવી છે નવરસરેલ, જગને ભરતી રે,
તેમાં કરતી સૌ કુદરત ખેલ, તરતી સરતી રે:
(સાખી) સ્વર્ગફુવારા ફૂટતા, સીંચે જગના બાગ;
પળપળ અમીઝરણું છૂટતાં પૂરે ફૂલફૂલમાં નવફાગ;
—વનમાં જનમાં રે:
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૧

ઊંચે ઊંચે ઊડે નભપાંખ જીવની જ્યોતિ રે,
નીચે નીચે ઝળે જનઆંખ, ચિત્રે જોતી રે;
આજે સ્વર્ગના છે રાસ, કુદરત ચોકે રે,
એના ભવ્ય બ્રહ્માંડવિલાસ છાય ત્રિલોકે રે:
ઉતર્યાં ફરી આકાશ આ, ઉઘડ્યાં નવ્યપ્રભાત,
ઉરઉરના આવાસમાં ચાલે નવનવ નૂરની વાત;
—વનમાં જનમાં રે:
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૨

આજે મૂર્ત બન્યાં છે સર્વ સ્વર્ગનાં સ્વપ્નાં રે,
પૃથ્વી પલકે છે પાંદડે પર્ણ તેજે તપનાં રે;
આજે વિશ્વવીણાના તાર વિભુ ફરી તાણે રે,
એના તારે તારે રણકાર અજબ કો આણે રે:
સુંદરતાનાં, સ્નેહનાં અંજન જગ અંજાય;
કિરણે કિરણે દેહનાં ઝળકે ચિરયૌવનની ઝાંય;
—વનમાં જનમાં રે:
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૩

આવો આવો, ઓ રસના સંત! હસતા આવો રે,
જગ ઝૂલતી આ અમરવસંત ઉર પધરાવો રે!
વિભુ ઊભો રહી રંગદ્વાર બંસી બજાવે રે,
એના ઉડતા આનંદ વિરાટ ઝીલજો ભાવે રે!
ક્યાં નંદનવન નાથનાં, ક્યાં જનજીવન શૂન્ય!
નિત્યવસંતના સાથમાં ખીલજો પુષ્પ સમાં તમ પુણ્ય!
—વનમાં જનમાં રે:
આવી આવી આ અમરવસંત વિશ્વસદનમાં રે. ૪

ફૂલવાડીનો મોરલો

(કે આભમાં ઝીણી ઝબુકે વીજળી રે)

કે કુંજમાં ગધમધ મહેકે ફૂલડાં રે,
કે આવી મોંઘી દેવવસંત :
  કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે પાંદડે પાંદડે પલકે હીરલા રે,
કે ઉછળે ઉર ઉર ભાવ અનંત :
  કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે આભને માથે રંગભર ઢોગલાં રે,
કે એવાં ધરણીધીર ગુલમહોર :
  કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે ઉઘડે ચંદરવા દિશદિશ તણા રે,
કે ઉઘડે હૈડાં આઠે પહોર :
  કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે મોગરા ગગને ખીલ્યા તેજના રે,
કે ચુંદડી જગની રતનજડાવ :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે સૂરજ છાંટે નવરસ છાંટણાં રે,
કે એવા અંતર અમીછંટકાવ :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે શીર પર ડોલે કલગી વિભૂતિની રે,
કે અદ્દ્ભુત બોલે પ્રાણકલાપ :
કે નાચે ફૂલવાડીનો મોરલો રે.

કે થનગન થનગન લોલે આંગણાં રે,
કે ટહુકે ગરજે આતમ આપ :
કે નાચે ઉરવાડીનો મોરલો રે.

બાળ કાનુડો

(ચાલી ચાલી ગોકુળની નરનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ)

કાનુડા! કહે મુજને, તું કદી હતો કે મારા જેવો નાનુડો રે લોલ,
મારા જેવો નાનુડો તે થયો કયાંથી કે આવો મોટો કાનુડો રે લોલ? ૧

કાનુડા! કહે, કેવું તુજને ગમતું કે ગોકુળ ગામમાં રે લોલ?
ગમ્યું ત્યાં શું તારલિયાથી વધતું કે ગોપીઓના ધામમાં રે લોલ? ૨

કાનુડા! તેં પૂછ્યું કદી તુજ બાને કે કયાં છે મારી ઢેનીઓ રે લોલ?
રોઇ રોઇ પૂછું હું તો બાને કે ઢીંગલી શી એવી ઓ રે લોલ! ૩

કાનુડા! તું રમતો તારા-લખોટા કે ચંદા કેરી ફેરીએ રે લોલ?
માડી શેં ન મુજને દેતી એ તારા કે રમતા શેરીએ રે લોલ? ૪

કાનુડા! શું રોતો ઘડી ઘડી સેંજે કે મહીડાં ચાખવા રે લોલ?
બા શું હૈયે ચાંપી દેતી ખાવા કે છાનો રાખવા રે લોલ? ૫

કાનુડા! એ કુણાં કુણાં હૈયાં કે કહીં તે દીકડાં રે લોલ?
બા શું તારી ઘડીએ ઘડીએ લેતી કે ચુંબન મીઠડાં રે લોલ? ૬

કાનુડા! શું જશોદામાતા તારી કે ગાતી રાતે હાલડાં રે લોલ?
ઉં-ઉં કરી સુણવા એ અમે રોઇએ કે માતનાં વાલુડાં રે લોલ. ૭

કાનુડા! શું બાપુજી રોજ તારે માટે કે સુખડી લાવતા રે લોલ?
લેવા જાઉં સામે ત્યાં મને ઉંચકી કે ખભે ચઢાવતા રે લોલ. ૮

કાનુડા! કહે, સંતાકુકડી રમવા કે હતી તને બેનુડી રે લોલ?
હતી તને ઝમઝમ ઝાંઝર ઝમતી કે ધોળી ધેનુડી રે લોલ? ૯

કાનુડા! શું માખણ ચોરી ખાતો કે અમૃત માતનાં રે લોલ?
બા શું તને ચોંટી ખણતી ગાલે કે માનતી એ વાત ના રે લોલ? ૧૦

કાનુડા! તેં માટીનાં ઘર આવાં કે કીધાં પાછાં ભાંજવા રે લોલ?
કીધા કદી પત્તાંના ભડ મહેલ કે ઘડી સૌને આંજવા રે લોલ? ૧૧

કાનુડા! તું પાછો મારી સાથે કે રમવા આવશે રે લોલ?
નાની મારી રંગીન ગાયનાં દૂધ કે દોહી પીવા લાવશે રે લોલ? ૧૨

કાનુડા! જો કાગળ હોડી મારી કે તરવા મૂકશું રે લોલ?
જોજે, નહીં પાણીમાં ડૂબી જાય કે રખે જરી ચૂકશું રે લોલ! ૧૩

કાનુડા! ત્યાં બેઠા કાલી કાલી વાત કે કરશું ખેલતાં રે લોલ;
આવશે મેના પોપટ મોર કે બોલ ઉકેલતાં રે લોલ. ૧૪

કાનુડા! જો જશોદાબા તારી સુણશે કે અમને લોલતાં રે લોલ,
કહેશે, તારા જેવું હજીયે સૌ બાળ કે કાલું કાલું બોલતાં રે લોલ! ૧૫

કાનુડા! કહે મુજને, તું ફરી બનશે કે મારા જેવો નાનુડો રે લોલ?
મારા જેવો નાનુડો છે તેને કરશે કે તારા જેવો કાનુડો રે લોલ? ૧૬

❧

ભાઇબીજ

(વ્હેલા આવજે હો લાલ)

બીજના ચાંદલિયા શો ઝગમગતો જરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી અંધારી રાતડલીને વિલસાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે, હો વીર !—

લાંબા પટ આકાશના, લાંબા મહીયર પથ ;
ધગધગતો દિન દોહ્યલો, નહીં રજનીનો અંત :
બાંકા ચાંદલિયા શો ધમધમતો જરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી ચણુચણુતી રાતડલીને ચમકાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે હો વીર ! ૧

નહીં સાગર પર શઢ ઉડે, નહીં વાટે કો વેલ ;
વરસ વરસના વાયદા, આંખ્પડલીના ખેલ :
હસતા ચાંદલિયા શો રુમઝુમતો જરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી વનઘેરી રાતડલીને મલકાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે, હો વીર ! ૨

સુખદુખ કેરી ગોઠડી, મીઠી મહીયર યાદ ;
સાઠ ઘડીનાં સોણુલાં, ભૂલવે વર્ષવિષાદ :
ઉજળા ચાંદલિયા શો ઝળહળતો ફરી આવજે, હો વીર !
ઉર ઉછળાવજે, હો વીર !
મારી અંધારી રાતડીને અદલ હુલાવજે, હો વીર !
મહીયર લાવજે, હો વીર ! ૩

પંખીડું

કૂવામાંનાં પાણી આવે હવાડાની માંય,
મારાં હઈડાંનાં હેત એવાં આંખે છલકાય :
સખી ! પંખીડું કો બોલે મારે બારણે રે લોલ. ૧

ઊંચી નીચી વાદળી ને વીજળીના ખેલ,
એવી ઝબુકે છે આશા મારા મનડાને મહેલ :
સખી ! પંખીડું કો પલકે મારે બારણે રે લોલ. ૨

અંધારીઆ આંગણામાં ચાંદનીના ચોક,
એવાં ફૂલડાં વેરાય મારા આતમાને ગોખ :
સખી ! પંખીડું કો ઝૂકે મારે બારણે રે લોલ. ૩

નીલે નીલે આભે રેલે કાળા ધોળા મેઘ,
માદી નીંદરે રેલાય એવા સોણલાંના વેગ :
સખી ! પંખીડું કો ખેલે મારે બારણે રે લોલ. ૪

લીલા વનના હીચકા ને લટકાળા મોર,
મારે મંદિરે કો મહાલે એવા ચિત્તડાંના ચોર :
સખી ! પંખીડું કો હીંચે મારે બારણે રે લોલ. ૫

વીંધતી વસંત ફેરે કુંજે કુંજે ફૂલ,
મારી કીકીના પલકારમાં તો દુનિયા છે ડૂલ :
સખી ! પંખીડું કો થંભે મારે બારણે રે લોલ. ૬

ચંબેલીના તારલા ને મોગરાનો ચંદ,
મારે નેહે ખીલે સાથે એવાં તેજ ને સુગંધ :
સખી ! પંખીડું કો ઝીલે મારે બારણે રે લોલ. ૭

આંબે આંબે કોકિલા ને વડલે વડલે વાત,
મારાં નેણમાંનું નામ બોલે દિવસ ને રાત :
સખી ! પંખીડું કો ટોકે મારે બારણે રે લોલ. ૮

હિમાલયના હંસલા ને માનસરનાં તીર,
આભે ઉડી જાઉં એવી મારા આત્માની અધીર !
સખી ! પંખીડું કો પેસે મારે બારણે રે લોલ. ૯

૨૫

રૂપેરી ચાંદની

(કયા માગુ રે મે કયા માગુ ?)

ચલકી રહી રે હો ! ચલકી રહી,
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી !—(ધ્રુવ)

ફરતી આકાશે દેવસુંદરી કો ગોરી,
તેની આ પદરજ ઝલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાદની ચલકી રહી. ૧

દુનિયામાં દેવ કેરા આનંદ ઉતારવા,
રસની આ છોળ જાણે છલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચળકી રહી. ૨

રૂપેરી ફૂલપાન સાગર પર વેરતી,
ઘેલી આ પ્રેયસી કો પલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૩

અંધરાતી આંખોને એ અમૃતથી આંજવા,
લજ્જાળુ લલના શું લલકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૪

હિમ જેવા શ્વેત નિજ હંસો ઉડાડતી,
મધુરાં હાસે કો આ મલકી રહી :
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૫

કોના આવાસમાં, કોના ઉશ્વાસમાં,
સોહમ્‌ની લહેર આ સળકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહી. ૬

અજબ બ્રહ્મમોરલાનું કિરણનૃત્ય દેખી,
આત્માની ઢેલ કોની ઢળકી રહી ?
આ રૂપેરી ચાંદની ચલકી રહા. ૭

દિલનાં દાન

—

(રઘુપતિ રામ હૃદેમાં રહેજો રે)

દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઈએ રે ;
દિલ સમજે તેનાં થિર થઈએ :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઈએ રે. (ધ્રુવ)

મહાસાગર આ ભરે ભરતી રે,
એને અંતર ધારણ ધરતી રે,
એની ધરતી યે અંતર સરતી :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઈએ રે. ૧

નહીં ચંદ્રથી કમળ વિકાસે રે,
નહીં કુમુદની સૂર્યે ઉલ્લાસે રે ;
જેવા રાગ તેવા સૂર શ્વાસે :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઈએ રે. ૨

ઊંડે અંતર છે એક કૂપી રે,
વહે ત્યાં અમીધાર કો છૂપી રે ;
નહીં - નીકળે એ કોનીએ ખુંપી :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઈએ રે

ભલે ઘોર અંધારાં વ્યાપે રે,
ભલે ઘન ગગડે, વીજ કાપે રે:
એ તો માવઠાં મહાનાં શું આપે ?
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૪

અગ્નિ પથ્થરે ને વીજ ઘનમાં રે,
એવી પ્રીત પ્રકાશે કો તનમાં રે,
રાખો મનમાંની ત્યાં લગી મનમાં :
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૫

મીઠાં મિલન છે કુસુમ અનિલનાં રે,
જાણે જાણણહાર કો દિલનાં રે:
કરશે અદલ શું દિલ તે બખિલનાં ?
દિલે દિલ લાગે ત્યાં દિલ દઇએ રે. ૬

પ્રાણનાં લહેણાં

(અમરવાડીમાં ડંકા વાગે છે)

કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે,
મારા પ્રાણનાં લહેણાં લાવે છે :
 કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૧

મારૂં આપ્યું તો એણે છે રાખ્યું,
મારા ભાગ્યનું જોણું છે ઝાંખ્યુ :
 કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૨

મારો આત્મા વિલાયો ને તરસ્યો,
મારૂં તન શોષ્યું ને ધન વરસ્યો :
 કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૩

મારાં લીધાં છે હીરા ને મોતી,
ભરી તેમાં છે અણમૂલ કો જ્યોતિ :
 કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૪

મારાં ભાગ્યનાં કુંકુમ છે લીધાં,
તેનાં અજબ ઉદય ને અસ્ત કીધાં
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૫

મારા ચૂંટયા સોહાગ ચન્દ્રે મ્હોડયા,
મારા પ્રારબ્ધના લેખ તારલે જોડયા :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૬

મારાં ઉડાવ્યા મોણુલાં વાદળિયે,
ફેંકી જીવનની રેખ કાજને તળિયે :
કોઈ લટકે ને મટકે આવે છે. ૭

તોય ઝરે છે અમી એની આંખોમાં,
ભર્યા સુજનના સાજ એની પાંખોમાં :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૮

જુઓ, જુઓ, કોઇ જોગી આવે છે,
જન્મોજન્મનાં લહેણાં લાવે છે :
કોઇ લટકે ને મટકે આવે છે. ૯

ઉષા ને સંધ્યા

સખી ! પ્રાચીમાં આભને દ્વાર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! પશ્ચિમના પડદાની પાર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
સખી ! કમળને પાંદડે દૂર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! કુમુદને ઉર નવનૂર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૧

સખી ! ઊંડે નયનને ગોખ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! ઝળતે હૃદયને ચોક, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
સખી ! ગુલોશા ખીલને કપોલ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! પાનીને પદ્મે અમોલ, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૨

સખી ! અધરકટોરીને પાળ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! કુંળી અંગુલિઓને ડાળ, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
સખી ! ડાંખળી શા ઝૂલતે હાથ, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! પગલીમાં કુંકુમની શાથ, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૩

સખી ! અંગઅંગમાં કંઈ ઓર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! મ્હોર્યાં કંઇ નવરસ મ્હોર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે ;
સખી ! ઉઘડેલ અંતરને દ્વાર, ઉષાના ઓળા પડે,
સખી ! આત્માના પડદાની પાર, કે સંધ્યાનાં સોણાં જડે. ૪

✻

ગોરસ

(શામળા ગિરધારી)

મારી ગોરસીનાં ગોરસ આ લેશો કે રંગભર રસિયાજી ?
મારાં ગોરસનાં મૂલ નહીં થાય, રંગભર રસિયાજી ;
એનાં અણમૂલાં મૂલ ક્યાંથી દેશો રે રંગભર રસિયાજી ?
એ તો વેચાયાં નહીં વેચાય, રંગભર રસિયાજી. ૧

રેડે સૂરજ કિરણની ધારા, રે રંગભર રસિયાજી,
ઝીલે ધરા, ગ્રહો ને સોમ, રંગભર રસિયાજી ;
એના અંતરપ્રકાશ કંઇ ન્યારા, રે રંગભર રસિયાજી,
નહીં પામે એ મહત્વનાં વ્યોમ, રંગભર રસિયાજી. ૨

ઉષા સંધ્યાનાં ઉર નભ ખોલે, રે રંગભર રસિયાજી,
સોના રૂપાની રેલમછેલ, રંગભર રસિયાજી ;
એનાં હૈડાં ચઢે રસઝોલે, રે રંગભર રસિયાજી,
એતો લક્ષ્મીના અધારક એમ, રંગભર રસિયાજી. ૩

વ્યોમે આશાના મેહુલા ખડકે, રે રંગભર રસિયાજી,
ધનુ સાત સાત રંગે ત્યાં સોહ્ય, રંગભર રસિયાજી;
એનાં રત્નોને ભૂમિ કયમ અડકે, રે રંગભર રસિયાજી?
એના જન્મ્યા ઝવેરી નહીં હોય, રંગભર રસિયાજી. ૪

મારી ગોરસીના ગોરસ આ ચાખો, રે રંગભર રસિયાજી,
એ તો વેચાયાં નહીં વેચાય, રંગભર રસિયાજી:
માણે પીતા એ ડૂલ્યા દેવ લાખો, રે રંગભર રસિયાજી,
એ તો અંતરથી જ આપ્યાં અપાય, રંગભર રસિયાજી! ૫

મટુકીમાં કાનુડો

(જે કોઈ અંબિકાજી માતને આરાધશે રે લોલ)

મારી મટુકીમાં બોલે મારો કાનુડો રે લોલ,
મારો કાનુડો છુપાયો મહીં છાનુડો રે લોલ. ૧

મારી મટુકીમાં નંદનવનના મહેલ છે રે લોલ,
એમાં ગોકુળીયાંથી મોટી રેલછેલ છે રે લોલ. ૨

સખી! લાગે શાને અજબ તુંને એવડું રે લોલ?
મારી મટુકીનું જાદુ તેવતેવડું રે લોલ! ૩

જોની, ચાંદલો છે કેવો મોટો આભમાં રે લોલ,
તે તો સહેલમાં સમાતો વેંતલ છાબમાં રે લોલ. ૪

મારી મટુકી છે એવી આભ જેવડી રે લોલ,
મારો કાનુડો તે માગે મોટી કેવડી રે લોલ? ૫

મારી મટુકીનાં મહીડાંએ લોભાવિયો રે લોલ,
એની બંસરી બજાવતો થોભાવિયો રે લોલ. ૬

મારી મટુકીમાં નાખ્યો એણે હાથને રે લોલ,
મહીડાં દેખાને ભૂલ્યો પોતાની જાતને રે લોલ. ૭

અલ્યા, એવો ક્યાંથી આવ્યો નિર્લજ ચોરટો રે લોલ?
જા રે, અમો નહીં ગણીએ ગુર્જર-સોરઠો રે લોલ! ૮

સખી, મટુકીમાં એવું તે શું દીઠું રે લોલ,
એને લાગ્યું ગોકુલ-મથુરાંથી મીઠું રે લોલ? ૯

જા રે, કાનુડા, શું હજી રહ્યો બાલુડો રે લોલ ?
શાને વિનવે તું એવો બની કાલુડો રે લોલ ? ૧૦

મારી મટુકી છે નાની, જોની ભાગશે રે લોલ ;
મારાં મહીડાં ઢોળાશે, તુંને વાગશે રે લોલ. ૧૧

સખી, માને નહીં એ તો મારી વાતમાં રે લોલ,
એને છોડી હું તો ચાલું સહીયર સાથમાં રે લોલ. ૧૨

માથે મટુકી તો ભારી ભારી લાગતી રે લોલ,
ધીરે ધીરે મારી ઊંઢણુ ભારે ભાગતી રે લોલ. ૧૩

મેં તો મટુકી ઉતારી નીચે વાટમાં રે લોલ,
માંહી જોયું તો કાનુડો બેઠો ઠાડમાં રે લોલ. ૧૪

એની બંસરીના બોલ ત્યાંથી ફૂટતા રે લોલ,
મારી આંખડલીના તારા હસી તૂટતા રે લોલ. ૧૫

સખી, મટુકીમાં બોલે એવો કાનુડો રે લોલ,
ક્યારે કાનુડો છુપાયો મહીં છાનુડો રે લોલ ? ૧૬

જેની, વિશ્વ આ વિશાળ તો કેવું દિસે રે લોલ,
તોયે સમાતું એ આંખની કીકી વિષે રે લોલ. ૧૭

મારી મટુકી છે નાની તોયે કેવડી રે લોલ ?
અદલ કાનુડો મહીં માય તેવતેવડી રે લોલ ! ૧૮

લજામણીની વેલી

(વહાલા લાગો છો વિશ્વઆધાર રે, સગપણ તમ સાથે)

હું તો નમણી લજામણીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
મારૂં હૈડું આ પળમાં બીડાય : હાથ કોઇ અડશો માં !
કુંળી કુંળી આ પાંખડી છે મારી રે, હાથ કોઈ અડશો માં !
જરી અડતામાં ઝૂમી એ જાય : હાથ કોઇ અડશો માં ! ૧

હું તો આકાશી વીજળીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
રહું સંતાઇ વાદળીને વાસ : હાથ કોઇ અડશો માં !
મારી આંખડી બીડાય નહીં બીડી રે, હાથ કોઈ અડશો માં !
સહેજે જોતામાં ઝબકું ચોપાસ ; હાથ કોઈ અડશો માં ! ૨

હું તો અલબેલી પ્રાચીની વેલી રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
ઉષા લજાતી જોતી દિગંત : હાથ કોઇ અડશો માં !
લાલ ગુલો હું વેરતી આ વ્યોમે રે, હાથ કોઇ અડશો માં !
કિરણ અડતામાં તૂટે ઉરતંત : હાથ કોઈ અડશો માં ! ૩

હું તો ઉગતી ચંમેલીની વેલી રે, હાય કોઇ અડશો માં !
મારાં પુષ્પો છે પુણ્યો શાં શ્વેત ; હાય કોઇ અડશો માં !
પત્રાં છુંદ્યાં જગતને હાથે રે, હાય કોઈ અડશો માં !
પુષ્પો નંદાશે અડતાં સમેત : હાય કોઈ અડશો માં ! ૪

હું તો અદ્‌ભુત આનંદની વેલી રે, હાય કોઇ અડશો માં !
મારી પાંખડીઓ પળમાં વિલાય : હાય કોઈ અડશો માં !
હું તો સારા સંસારની લક્ષ્મી રે, હાય કોઇ અડશો માં !
મારે હૈયે તો સ્વર્ગો લેહેરાય : હાય કોઇ અડશો માં ! ૫

નથનું મોતી

(ગરબી—રાગ દેશ—તાલ ધુમાળી)

મને આપ ઓ રાધા રે તારી નથનું મોતી !
નથનુ મોતી રે તારા સતનું મોતી :
મને આપ ઓ રાધા રે૦—(ધ્રુવ)

નથનુ મોતી તો મારા જીગરની જ્વાળા :
કાળા અંધારમાં એ પથની જ્યોતિ :
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૧

નથનું મોતી તો મારા આત્માનું અમૃત ;
નથને કે નાથને તુ ગતમાં ગ્હોતી ?
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૨

રતન દરિયાવનુ કે તારાનું ટીપુ :
કાઢયું મેં તારે મુખે મતમાં ગોતી :
મને આપ ઓ રાધા રે૦ ૩

મોતી વિના વહે આંખે મોતીની ધારા :
રાધા ! એ દાને રહે તું છતમાં રહોતી !—

મને આપ ઓ રાધા રે તારી નથનું મોતી !
સતનું મોતી એ તારી નથનું રે
મને આપ૦

ઉગમતા દેશની પંખીણી

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

મેલોની હાથ મારો, મૂકો મોહનજી !
જાવા દ્યો મુજને, વેળા વીતે ;
ઉગમતા દેશની હું તો છું પંખીણી,
પાંખો આ ઢાળું મુજ અહીં શી રીતે ?
મેલોની હાથ મારો. ૧

મારા તો દેશની ઉડની અમરાઇઓ
અજવાળી આશને વીંટે ઉરે ;
મારા તો દેશની કુંજે હરિયાળી હો !
જાવું છે મારે ત્યાં વેગે પૂરે :
મેલોની હાથ મારો. ૨

મારા તે વનનો વડલો ગોરભતો,
પ્રારબ્ધશી ગુંથી તેની ઘેરી ઘટા ;
ડાળે ડાળે ઝૂલે ગગનનો મોરલો,
ટહુકે ભરે તે કંઇ અદ્ભુત છટા :
મેલોની હાથ મારો. ૩

મારે તે માંડવે ઝાલર સોનેરી,
વીજળીની વેલ શી ઝગકે ઝુલે ;
વહાલાંની છાંય શા ચાર ચંદરવા
મારા તે ચોકમાં દિન દિન ઝૂલે :
મેલોની હાથ મારો. ૪

મારા તે મુલકે અનસ્ત અજવાળાં,
પુણ્યોના ફાલ શા ફુવારા ફૂટે ;
મારા તે ભાનુનાં કોટિ કિરણથી
અનહદ આનંદની ધારા છૂટે :
મેલોની હાથ મારો. ૫

મેલોની હાથ મારો, મૂઠો મોહનજી !
જાવું છે દૂર મારે, વેળા વીતે :
ભાગ્યા છે કાંટા મારા પગમાં આ વાટમાં,
હેવું મનાવું કહો અહીં શા રીતે ?
મેલોની હાથ ;મારો. ૬

વણમૂલાં વેચાણ

(માને તમારું તે તો ઘેલડી)

હું તો વેચાઇ વણમૂલે,
સખીરી ! આજે
હું તો વેચાઇ વણમૂલે ! —(ધ્રુવ)
સારી આ સૃષ્ટિનો ભર્યો ભંડાર જેમાં,
આવે ત્યાં દાણુ તેની તૂલે ?
સખીરી ! આજે૦ ૧

જોયુ જ્યાં મુખડું ત્યાં ખોયુ મારૂં મનડુ,
જાણ્યું એજ સ્વર્ગ મારૂં ઝૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૨

હું તો કહેતી'તી એવા લાખ પડ્યા વાટમાં :
આજે ચતુરાઇ પડી ચૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૩

લાખો રતન મારાં રાખ્યાં જતનથી,
તે તો પનન પામી ડૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૪

આવ્યાં તે માન કોનાં મળશે ગુમાનનાં ?
સોનું સંતાઇ રહે ધૂળે :
સખીરી ! આજે૦ ૫

ભાનુજ ખીલાવશે ને ભાનુજ બીડાવશે,
પંકજ તે ખીલીને શું ફૂલે ?
સખીરી ! આજે૦ ૬

અદલ એ વહાલમની આખમા કંઇ દેખી
પ્રાણ મારો માન બધું ભૂલે :
સખીરી ! આજે૦ ૭

૨૯

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

લાગી છે રઢ એક તારી, મોહનજી !
બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ
મારો તો લાનુ છે મોરારી, મોહનજી !
તારા ઝૂમ્કે ભલે કોટિ રે લોલ ! (ધ્રુવ)

તેજ તેજ તણખા ઝરે, રૂપ રૂપ અંબાર ;
ખારાં જગનાં જીવવાં, મીઠા તુજ પડકાર :

એવું તે કોને જઇ કહેવું, મોહનજી ?
અંતરની આશ એક મોટી રે લોલ ;
લેવું તો મનમાન્યું લેવુ, મોહનજી,
બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ. ૧

ઉપર નિરખુ આંખડી, નીચે નિરખુ નેણ ;
લોચન એજ બધે દિસે, એક વસ્તુ બહુ વેણ :

જ્યાં રે વસે મારો વહાલમ, મોહનજી !
રહે છે ત્યાં ચિત્ત મારૂ ચોંટી રે લોલ ;
માચી છે વહાલમની આલમ, મોહનજી !
બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ. ૨

ઘેલી ધરણી ઘૂમતી, ઘેલી ભમતી રાત;
ઘેલી એકલ નારની ઘેલી ઘેલી વાત :

હૈયાસૂના શું રહેશો છેકજ, મોહનજી?
મારી છે માગણી છોટી રે લોલ;
મારે તો, ચાંદલો એકજ, મોહનજી!
બીજી છે વાત બધી ખોટી રે લોલ! ૩

પનિહારી ચંદા

(કે આભમાં ઝીણી ઝબૂકે વીજળી રે)

કે પાણીડાં ગઈ'તી અમીસરોવરે રે,
કે બેડલું રેલાતું ચોધાર :
છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે.
કે ઢળી ઢળી જાતાં અમી એ વાટમાં રે,
કે હસતો છુપતો સૂર્યકુમાર :
છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે. ૧

કે કુંજમાં વાટડલી જઉં પાડતી રે,
કે પગલે પડતા અમીછંટકાવ :
છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે.
કે રેલા અમીના ઉતરે આભલે રે,
કે આભલે ઉઘડે રૂપલા ભાવ !
છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે. ૨

કે કુંજથી વિચરૂં ધોરી વાટમાં રે,
કે લટકે બેડું ઝોલાં ખાય :
છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે.
કે પળપળ ઉડતાં ઝળહળ બિંદુડાં રે,
કે છાંટણાં ચોગમ એ છંટાય :
છલોછલ છલકે મારૂં બેડલું રે. ૩

કે રૂપલા વાડી ખીલતી આભની રે,
કે ખીલતી ધરણી નવનવ રંગ :
છલોછલ છલકે મારું બેડલું રે.
કે અમી આ પાજો ભરભર આતમને રે,
કે ખીલજો એવાં અમીમય અંગ !
ઉતારો, નસિયાં ! મારું બેડલું રે !

બોલનાં બાણ

(છેતર્યાં છાગાળે)

સખી ! વ્હાલીડે આવી જળધારે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
હું તો ભોળી ભરમાઇ પડી વાટે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ! ૧

સખી ! મીઠું મીઠું કૈંક કહ્યું એણે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એવું ભર્યું હશે શું એનાં વેણે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૨

સખી ! નયણાં નચાવ્યાં એણે ઝીણાં ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એની જીભે વસે શું મધ તીણાં કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૩

સખી ! દેખાડયાં સૂરજ ને ચંદા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
પછી બન્યા એ એવા રસબંદા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૪

સખી ! સંભળાવ્યાં રામજી ને સીતા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એવા લંકાના ગઢ શા એણે જીત્યા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૫

સખી ! મોરલીએ મોહી મન મારૂં ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એની મોરલીમાં હશે શું ગોઝારૂં કે બોલનાં બાણ વગ્યાં ? ૬

કે રૂપલા વાડી ખીલતી આભની રે,
કે ખીલતી ધરણી નવનવ રંગ :
છલોછલ છલકે મારું બેડલું રે.
કે અમી આ પાજો ભરભર આતમને રે,
કે ખીલજો એવાં અમીમય અંગ !
ઉતારો, રસિયાં ! મારું બેડલું રે ! ૪

બોલનાં બાણ

(છેતર્યાં છાગાળે)

સખી ! વ્હાલીડે આવી જળઘાટે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
હું તો ભોળી ભરમાઇ પડી વાટે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ! ૧

સખી ! મીઠું મીઠું કૈંક કહ્યું એણે ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એવું ભર્યું હશે શું એનાં વેણે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૨

સખી ! નયણાં નચાવ્યાં એણે ઝીણાં ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એની જીભે વસે શું મધ તીણાં કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૩

સખી ! દેખાડયાં સૂરજ ને ચંદા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
પછી બન્યા એ એવા રસબંદા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૪

સખી ! સંભળાવ્યાં રામજી ને સીતા ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એવા લંકાના ગઢ શા એણે જીત્યા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૫

સખી ! મોરલીએ મોહી મન મારૂં ને કોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એની મોરલીમાં હશે શું ગોઝારૂં કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૬

સખી ! ઘડુલો ચઢાવ્યો મારે માથે ને ઢોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એને છલકાતો રાખું કેમ હાથે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૭

સખી ! ડગી ડગી હૈડું ડુલાવ્યું ને ઢોલનાં દાણ માગ્યાં ;
એના મર્માળા મુખે તન તાણ્યું કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ! ૮

સખી ! આભને વીંટાળ્યાં મારે કોટે ને ઢોલનાં દાણ માગ્યાં ;
મારૂં જીવન બધાયું એની ચોટે કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં. ૯

સખી ! જન્મોના જોગ એણે જોયા ને ઢોલનાં દાણ માગ્યાં ;
અદલ પ્રાણમાં છે પ્રાણ એના પ્રોયા કે બોલનાં બાણ વાગ્યાં ? ૧૦

સવારમાં જળ ભરવા

(રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ, ગુલાબમાં મહેકે છે)

મેં તો લીધું'તું બેડલું સાથે, સવારમાં જળ ભરવા,
વાટે નીસરી હું સખીઓની સાથે, સવારમાં જળ ભરવા. ૧

અમે ચાલ્યાં ત્યાં ભેલડીઓ બાંધી, સવારમાં જળ ભરવા,
ત્યાં તો લાખેણી લીલા એક લાધી, સવારમાં જળ ભરવા. ૨

અમે કૂવામાં બેડલાં ઉતાર્યાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ઊંચે ખેંચી ખેંચીને સહુ હાર્યાં, સવારમાં જળ ભરવા. ૩

અમે દોરીઓ એકમેક લીધી, સવારમાં જળ ભરવા,
તાણી તાણીને અંતે છોડી દીધી, સવારમાં જળ ભરવા. ૪

ત્યાં તો સુણ્યો ધડાકો, અને બીધાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ઊડયાં છલકાતાં પાણી ઊંચે સીધાં : સવારમાં જળ ભરવા. ૫

ભીંજી આંખડી ને લજતાં ઊભાં, સવારમાં જળ ભરવા,
ભીંજી ચુંદડી નિચોવતાં ડુબ્યાં, સવારમાં જળ ભરવા. ૬

અમે કૂવામાં કૌતુક કંઇ દીઠું, સવારમાં જળ ભરવા,
હસતું કહાનડનું મુખ તેમાં મીઠું : સવારમાં જળ ભરવા. ૭

એ તો પેઠો હશે શું મહીં પહેલે, સવારમાં જળ ભરવા,
અમે જાઇએ તે કેટલુંક વહેલે, સવારમાં જળ ભરવા ? ૮

અમે ડૂબે તે કેમ કરી જાઇએ, સવારમાં જળ ભરવા ?
બેડે પાણી કે કહાન ભરી વહીએ, સવારમાં જળ ભરવા ? ૯

કૂવાને કાંઠે

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

ઓલ રે ઓલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
આવડલી મત કોણે દીધી રે લોલ ?
કૂવાને કાંઠે અમે મૂંગાં રે ઊભલાં,
કોણે પરાણે ગત કીધી રે લોલ ? ૧

માતે તે સમુદર કૂવામાં સાંપડ્યા,
ગળણું નાખીને રહું ન્યાળી રે લોલ ;
બાર બાર વેળા બેડાં ઉતાર્યાં,
ભરૂં ભરૂં ને આવે ખાલી રે લોલ. ૨

થાકી થાકીને મારી કેડ વળી વાંકી,
ભમ્મર તો મારી બીંજાણી રે લોલ ;
તેરમી વેળા મારૂં બેડલું ઉતાર્યું,
લીધું છલોછલ તાણી રે લોલ. ૩

લપતો ને છપતો આવ્યો ત્યાં કહાનજી,
ઓળા પડ્યા ત્યાં મારે હૈયે રે લોલ ;
છૂટ્યું ત્યાં ગળણું ને ફૂટ્યું તે બેડલું :
તુંને શું, કહાનજી ! કહીએ રે લોલ ?

એવું તે કહેતાં મારી આંખોમાં ઉછળે
સાતે સમુદર રેલી રે લોલ :
કહાનજી ! એટલું ભાગ્યું તેં મારૂં,
ઘેર કેમ જાઉં એકલી રે લોલ ?— ૫

બારમેં બેડલાં કોરાં અપાવું,
અમૃત ભરાવું કૂવે રે લોલ :
સાતે સમુદરનાં ખારાં છે પાણીડાં,
મારા છે સમ, શાની રુવે રે લોલ ?— ૬

કૂવાને કાંઠે અમે નગાં રે ઊભલાં,
એવી તે ગત કોણે કીધી રે લોલ ?
બોલ રે બોલ, મારા કાલા હો કહાનજી !
આવડલી મત કોણે દીધી રે લોલ ? ૭

વહાલમની વાંસળી

(તારી લઉં રે સાંવરીયાં, તોપે વારના રે)

તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે વ્હાલમા રે?
એ મુજ ખ્યાલમાં રે:
તારી થાઉં રે— (ધ્રુવ)

વનવનનો રસ ભરતી ખીલું,
અંગ બને રંગે રંગીલું;
સ્વર ઝીલું તુજ ચપલા અંગુલિયાલમાં રે:
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. 1

વનતરુનું જીવન ભર્યું ઝાંખુ,
શ્રમમુખે અમૃત તુજ ચાખું;
શ્વાસેશ્વાસ ભરી રાખું ચિરકાલમાં રે:
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. 2

તરવરતા નભકંઠે તારા,
સરવરતીરે હંસ પુકારા;
ઝૂલું મારા વ્હાલમની કરમાલમાં રે:
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. 3

ઉરભર કંઇક ઉમળકા લાવું,
પ્રિયમુખના સંદેશ વહાવું ;
જોડ અજોડ રચાવું નવસુરતાલમાં રે :
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૪

તુજ કરમાં સોહાગણ સોહું,
તુજ રસરેલ વહંતી મોહું :
સૂકો ટુકડો લકડીનો હું હાલમાં રે !
એ મુજ ખ્યાલમાં રે. ૫

તુજ અમીગીતતણું વાહન આ
ક્યારે બનું જીતી તુજ મન આ :
અટલ શમ્યું જીવન આ એક સવાલમાં રે !
એ મુજ ખ્યાલમાં રે :
તારી થાઉં રે વાંસળિયાં ક્યારે વ્હાલમા રે ? ૬

હૃદયસુધા

(મ્હોલે પધારો મહારાજ માણીગર મ્હોલે પધારો)

હૃદયસુધા છલકાય, અધરરસ ગાગરીએ રે;
અધરપુટે જે ન્હમાય, સમાય ન સાગરીએ રે. (ધ્રુવ)

આભઉરે ઉભરાતી વહે રે
નવનવ જગ અભીગંગ,
વિશ્વ ઝીલે રસ એ, હૃદય એવી
ઝીલું આ હૃદયતરંગ,
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૧

સરિત સરોવર રેલિયાં રે,
રેલ્યા સિંધુ વિશાળ;
આભ રેલાયાં ને વિશ્વ રેલાયાં,
એવા એ હૃદયજુવાળ:
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૨

વૃક્ષે વસંત વિરાજતી રે
ઉભરે ફૂલની હોડ,
મધદરીઆનાં પહાડમોજાં શો
નેહનો ઉભરો મોટ:
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૩

ઝીલે રવિઉર ચંદ્રિકા રે,
ઝીલે પૃથ્વીને આભ,
જગત બધું એમ ઝીલતું એ
હૃદયસુધાની છાબ :
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૪

વૈશાખે સાગર ઊછળે રે
ને જેઠે આવે ઉધાન :
ઉરસાગર અધરે ઉલટે એવુ
અધરસુધારસ પાન !
અધરરસ ગાગરીએ રે. ૫

૬૫

(શ્યામ ! રૂપાળાં ન લા[illegible])

આવડાં રૂપાળાં કોણે કીધાં ?
કહોની, શ્યામ મારા !
આવડાં રૂપાળાં કોણે કીધાં ?— (ધ્રુવ)

જોઈ જોઈ આંખ ઠરે એવાં સ્વરૂપમાં,
આજતા પ્ર [illegible] આવે ગીધા
કહોની, શ્યામ મારા ! ૧

સૂર્યને વલોવિયા કે ચંદ્રને નિચોવિયા ?
લાખ લાખ તારા ઢોળી લીધા ?
કહોની શ્યામ મારા ! ૨

સંધ્યા ને ઉષાના રંગ રંગ ચોળ્યા અંગમાં,
અમૃતના સાગર શું પીધા ?
કહોની, શ્યામ મારા ! ૩

પ્રેમીઓનાં કાળજાંને વીંધી-વીંધી મારે,
એવા યે કંદર્પને શું વીંધ્યા ?
કહોની, શ્યામ મારા ! ૪

જાણતા કળા તે બધી એકમાં સમાવી :
ભૂલું કદી એમ વિધિ ઓધા ?
કહોની, શ્યામ મારા ! ૫

અદક છો રૂપાળા તેવા થાશો ના નમેરા !
રૂપે તો ઘા છેજ દિલે દીધા !
કહોની, શ્યામ મારા !
આવડા રૂપાળા કોણે કીધા ? ૬

અબોલા

(માને તમારૂં તે તો ઘેલડી)

બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી,
તમારી સાથે
બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી ! —(ધ્રુવ)

મીઠું મીઠું બોલી તમે હૈડું હરી લ્યો છો,
ભૂલમાં ખવાડો પછી થાપડી !
તમારી સાથે૦ ૧

જાદુગર જાદુ કરી ચિત્ત લે છે ચોરી,
રહેતું પછી કહો શું પાસે આપડી ?
તમારી સાથે૦ ૨

નિશ્ચયં કીધો આ, કદી તમથી ના બોળાતું,
ભલે મારી અધવચે તરાપડી !
તમારી સાથે૦ ૩

રોજ રોજ ચેલુડી ને વહાલુડી ને ભાતુડી,
ગુણવાં એવાં વેણ શું નીચાં પડી ?
તમારી સાથે૦ ૪

પાંચ જણની વચ્ચે મારે થાય જોવા જેવું,
તમારે તો જાણે છે મજા પડી !
તમારી સાથે૦ ૫

મેઘ જેવા ગાજશો ને મેઘ જેવા વરસશો :
અમારી તો ભીંજે આ એક કાપડી
તમારી સાથે૦ ૬

જાઓ રે ઠગારા ! હવે હું તો નહીં બોલું :
પણ આ અદલ મનને શી પડાપડી !
તમારી સાથે
બોલે તે તો છે ઘેલી બાપડી ! ૭

✤

રૂસણાં ઉતારો

(અમ રે સાથે શું રાજ ' માયા ઉતારી ?)

હસ્યાં આકાશ, રેલી લાલી ગોરજની ;
વસમી તે ન્હોય કાળી રજની :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૧

મીઠી છે ભૂખ, તેમ રૂસણાં યે મીઠાં :
રૂસણાં પછીનાં મિલન દીઠાં ?
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૨

કહો તો આ આભલાંની આપું પિછોડી ;
ગૂંથું ત્યાં મેઘધનુ તોડી :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૩

કહો તો નભગંગનો બનાવું કંદોરો ;
કહો તો દઉં તારલાનો તોરો ;
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૪

એવી હઉં જોડ એક ચાંદા સૂરજની,
આપી શકે ન નાર સજની :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૫

દેવો યે સ્વર્ગમાંય પામે ન જેવાં,
આપું અમોલ અમી એવાં :
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૬

હસતું આ વિશ્વ, આંખ હસતી ઉઘાડો !
ઉઘડ્યા આ પ્રાણે મીટ માંડો !
જુઓ તો સહી !
આવો, આવોની રાજ ! રૂસણાં ઉતારો ! ૭

આરબ્ધ

(તને રાજા બોલાવે રંગ લીલડી)

ભર્યાં ભર્યાં સરોવર હીલકે,
તોય ગાય તરસીડી જાય, રે મારા વહાલમા !
એને કાંઠે પડયા છે કાંટલા,
ત્યાં તે પગલાં કેમ મૂકાય ? રે મારા વહાલમા ! ૧

ઝાલે ઝુમ્મર તરણાં ઝૂલતાં,
તોય હરણાં ભૂખ્યાં જાય, રે મારા વહાલમા !
એની વાટે વિચર્યો કેસરી,
ત્યાં તે મુખડાં કેમ મંડાય ? રે મારા વહાલમા ! ૨

ભરી છાબ સોનેરી ફૂલડે,
તોય માલણ ઠાલી જાય, રે મારા વહાલમા !
એને વિષધર વીંટી છે પડયો,
તેમાં હાથજ કેમ નખાય ? રે મારા વહાલમા ! ૩

રૂપે ગુણે છે રસિયો રાજતો,
તોય રસિયણ રડતી જાય, રે મારા વહાલમા !
આડાં પડયાં આરબ્ધ કંઇ જન્મનાં,
તેનાં કોટડાં કેમ વીંધાય ? રે મારા વહાલમા ! ૪

નેહે નયણાં રસરસ નીતરે,
તોય જુગજુગ સૂના જાય, રે મારા વહાલમા !
એની આશાનું પિંજર તૂટતું,
એનો આતમા ઉડું ઉડું થાય, રે મારા વહાલમા ! ૫

✦

ભાગ્યના પાર

(કહાને ખીલેથી વાછડું છોડીઆં રે)

મેં તો લીધો રે દીવડો હાથમાં રે,
હું તો ચાલી ત્યાં વનની માંય રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
મેં તો જાણ્યાં'તાં ઝૂલતાં ઝાડવાં રે,
મેં તો જાણી'તી શીળી છાંય રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૧

મેં તો કલ્પ્યાં'તાં મધુરાં પંખીડાં રે,
મેં તો કલ્પ્યાં'તાં નવરંગ ફૂલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
મેં તો ધાર્યાં'તાં સરવર શોભીતાં રે,
મેં તો ધાર્યાં'તાં અમૃત અતૂલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૨

હું તો જોતી'તી પારસ પીપળા રે,
હું તો જોતી'તી નાગરવેલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
હું તો ગણતી'તી દેવની દેરડી રે,
હું તો ગણતી'તી પરીના મહેલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૩

મેં તો મંકાર્યો દીવડો હાથમાં રે,
મેં તો આંખો ટેરાસી બહુ વાર રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
આવે સૂસવતા વનના વાયરા રે,
રાખું દીવો હું માંડમાંડ ત્યાર રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે ૪

હું તો શોધી શોધીને થાકી જોઈતું રે,
મેં તો દીઠી ન કોઈ રંગરેલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
નહીં દીઠા ત્યાં વનના મોરલા રે,
નહીં દીઠી ઢળકતી ઢેલ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૫

મારાં કુમ્યાં છે સોનલ સોણુલાં રે,
મારી આંખો ને દીવડો એજ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે.
આ તો વીજે ગોરંભતો મેહુલો રે,
આ તો આજાં અંધારાનાં તેજ રે :
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે. ૬

કોણે દીઠાં છે કાળનાં કોતરો રે ?
કોણે દીઠા છે ભાગ્યના પાર રે ?
ભાગ્ય મારાં આગળ ચાલતાં રે :
મીંચી આંખે જોવું ને રોવું બોલીને રે,
સખી ! એવા છે આ સંસાર રે :
ભાગ્ય તો આ આગળ ચાલતાં રે ! ૭

૬૬.

એકલી

(કુંજલડી હો ! સંદેશો અમારો)

ગોઝલી રાત ને વીજના ભડકા,
ઝબકી ઝબકી જાગું જી રે ;
વહાલમ તો મારો વસે વિદેશમાં,
ભવના ભય ક્યાં ભાગું જી રે ? ૧

સૂની પડી મારી સુખની સેજડી,
સૂની આ મારી મેડી જી રે ;
ભડભડ ભડકે કાળજાં કંપે,
નીંદર મારી છેડી જી રે. ૨

નીંદર મારી વેરણ થઈ બેઠી,
ક્યાં જઈ વહાલમ જોવા જી રે ?
સોણાં વિહોણું મારું હૈયું વિલાતું,
ઘડીના જોગ યે ખોવા જી રે. ૩

આંધળું આભ આ ચઢ્યું તોફાને,
નેવલાં ધોધે રેલે જી રે :
બારણાં વીંધતાં સસવે વાયરા :
ભયના ખેલ સૌ ખેલે જી રે. ૪

વિટપને વળગી વીંટે છે વેલડી,
　　આભને વીંટે ગંગા જી રે;
વહાલમ વિહોણીને કેના આધાર હો?
　　કેના ઉરે અડખંગા જી રે? ૫

એકલી નારની અધીરી છે આંખડી,
　　હૈયું અધીરું એવું જી રે;
એકલી નારના કાન છે સરવા:
　　પળપળ ચમકી જોવું જી રે. ૬

મેઘની રાત ને વીજના ભડકા,
　　અંધારા ઓરડા ધબકે જી રે:
વહાલમ! ઉઘાડજો વહેલેરાં વહાણલાં!
　　ઝળહળ વાટડી ઝબકે જી રે! ૭

*

વિજોગણ

(શેરી વચાળે ઊભી'તી ને નરગાળ નરમળ જોતી'તી)

શીઆળો રૂઝે ગયો ને ઊનાળો ધૂણે વળ્યો,
સરવરિયાં છલકે રે મારી આંખમાં ;
દીપ હેલાયા આંગણે ને ફૂલ સૂકાયાં ફાગણે,
સરસરિયાં વરસે રે શ્રાવણ સાખમાં. ૧

કાગા બોલે બારણે ને દોડી જાઉં ઓવારણે,
ઊના રે ધખતા ત્યાં સૂના ઓટલા ;
ટોયલડી ટૂ ટૂ કરે ને કુંજલડી ચટકું ભરે,
હોળું ને બોળું રે દિનભર ચોટલા. ૨

સપનામાં કંઇ સાંપડે ને જાગી નજરે ના પડે,
ખાલી રે ઓશીકાં ખુંચે હાથને ;
નીંદર નાવે આંખડી ને પળપળ પલકે પાંખડી,
લાગું રે ઘેલી હું સહિયર સાથને. ૩

વીજ પડે કંઇ ઓતરે ને ચમકી દોડું ચોતરે,
શીળા રે વાતા દખ્ખણના વાયરા ;
તારલિયા સહુ ચીંધતા ને હૈયાં મારાં વીંધતા,
વિખગતા મારા રે દિલના ડાયરા. ૪

પૂછું પળતાં પથીકાં ને પૂછું ઉડતાં પંખીડાં :
    મારગડે દીઠા રે કો વરણાગીઓ ?
મારગડા તો ધગધગે ને સૂના ડુંગર ડગમગે,
    વાટે રે વહેના જોગી વેરાગીઓ. ૫

દેહલડી ધરણી ઢળે ને નયણાં મારાં નિગળે,
    જીવડલો તલખે રે કાળા કાલમાં :—
ભોળા ઘુંઘરા બારણે ને છાંટપાં નીર ઉતારણે,
    ઝરમરિયાં ઝમકે રે ઝગમગ, વ્હાલમા ! ૬

હૈડાની આગ

(પ્રેમની પીડા તે નાને ક્હીએ ?)

આવડું તે આળ નવ ધરીએ રે,
હો રસિયાજી !
આવડું તે આળ નવ ધરીએ !—(ધ્રુવ)

હૈડાની આગ તે તો હૈડે ધુધવાડીએ,
અબળા તે અમો કશું કરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૧

વાંકું વચન તમ કાળજું આ વીંધે,
કુબતાને દાબો નવ દરીએ રે !
હો રસિયાજી ! ૨

ગતદિન બળી જળી રાખ થઈ રહીએ,
હાર્યા તે કેમ કરી ફરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૩

અબળા અમો તો સદા રહીએ પરાધીન,
પળપળ લોકલાજે ડરીએ રે :
હો રસિયાજી ! ૪

પ્રીતડી કરી તમો શું પીધાં અમે વિખડાં,
તમે શું પુરુષ જાણો જરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૫

જીવન ને પ્રાણ અમ સોંપ્યાં તમ હાથે,
તારો જો તમેજ તો તરીએ રે :
હો રસિયાજી ! ૬

સાગર તજીને જવું ઉડવા આકાશે,
પાંખો વિના બાથોડાં ક્યાં ભરીએ રે ?
હો રસિયાજી ! ૭

પ્રીતડીની યારી તરવાર છે બેધારી :
ચૂકતાં કપાઇ ઝટ મરીએ રે ;
હો રસિયાજી ! ૮

ઘેલાં થયાં અમો તે તમો ડાહ્યા માટે ;
અદલ અટળ સ્નેહ સ્મરીએ રે !
હો રસિયાજી !

આવડું તે આળ નવ ધરીએ ! ૯

✱

ગુલાબ ને ચંબેલી

(રાતું રાતું ગુલાબનું ફૂલ, ગુલાબમાં મહેકે છે)

આજે પરણે છે વાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
જોવા આવજો એ જોડી અમૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૧

કાયા સુતરને બાંધેલે બંધ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
સાથે મળ્યાં છે સોનું સુગંધ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૨

જેવાં મંગળ ને શુક્ર છે વ્યોમ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
જેવાં શોભે અરૂણ ને સોમ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૩

જેવા માણેક ને હીરલાના જોગ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એવાં જોડયાં છે રૂપ એ અમોઘ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૪

વિશ્વે વેરે સુગંધી પરાગ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એ તો સૃષ્ટિનાં અખંડ સોહાગ, ગુલાબ ને ચંબેલી. ૫

જેવી પાંદડીની ફૂટતી કુમાશ, ગુલાબ ને ચંબેલી,
એવી ખીલવજો અંતરની આશ, ગુલાબ ને ચંબેલી! ૬

કાંટા છોડયા છે ડાળીએ દૂર, ગુલાબ ને ચંબેલી,
ભળો કુંળા સ્નેહે ભરપૂર, ગુલાબ ને ચંબેલી! ૭

રૂપે ગુણે રહો ગરવો ગુલાબ! ગુલાબ ને ચંબેલી,
વારો ચંબેલી શુદ્ધ સ્નેહછાબ! ગુલાબ ને ચંબેલી. ૮

ફોરોં આત્માની ફોરમ અતૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી!
સદા શોભો ગૃહવાડીનાં ફૂલ, ગુલાબ ને ચંબેલી! ૯

હૈયાનું રાજ

(માને તમારૂં તે તો ઘેલડી)

જાઓ, મને ન કશું જોઇએ,
વરણાગીઆ !
જાઓ, મને ન કશું જોઇએ !— (ધ્રુવ)

ચાલવાની ચટક ના કે મહાલવાની લટક ના,
કે આંખડીની મટકમાં ન મોહીએ :
વરણાગીઆ ! ૧

વાંકડીઆ વાળમાં કે કંઠ કેરી માળમાં,
કે ચિત્તડું એ જાળમાં ન ખોઇએ :
વરણાગીઆ ! ૨

સ્વર્ણતેજ તારલા કે ઇન્દ્રધનુ હારલા,
કે કો ન એવા ભાર લાધી સોહીએ :
વરણાગીઆ ! ૩

લાખલાખ સાજથી કે કોટિ અવર કાજથી,
કે દુનિયાના ગજથી ને ગોઇએ :
વરણાગીઆ ! ૪

ભાવભર્યાં ભોજનો કે અમૃતના હોજ હો !
કે ફરીએ ના પ્રયોજનોથી કોઈએ :
વરણાગીઆ ! ૫

કનકજડિત હાથમાં કે લક્ષ્મીના યે સાથમાં
કે અણમૂલો આ આતમા ન 'મોઈએ :
વરણાગીઆ ! ૬

દ્યો તો અદલ આજ તમ હૈયા કેરું રાજ દ્યો !
નહીં તો આ મહોતાજ શેનાં હોઈએ ?
વરણાગીઆ !
જાઓ, બીજું ન કશું જોઈએ ! ૭

પગલાં

(પાલવડો મારો મેલો, મોહનજી)

ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! પગલાં ઉપાડજો,
પગલે પગલે ઝરે જ્યોતિ રે લોલ :
ઊંચા આકાશનો સાગર ગોરંભતો
જ્યોતિ એ હારી કરે મોતી રે લોલ :
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૧

પગલાં ઉપાડશો ત્યાં તારલા પાડશો,
વિશ્વની વાટ આ ઉજાળશો રે લોલ ;
જીવનનો જોગી કોઇ પળશે એ પથમાં,
ઉરના અંધાર તેના ટાળશો રે લોલ !
ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૨

કાજળનાં કોડીયાંમાં દીપે - એ દીવડા,
એવા પ્રકાશ નાથ ! પૂરો રે લોલ !
કાજળના કોડીયામાં તણખો ઝબુકતાં,
આત્મા ન કોઇ ભલો ખૂરો રે લોલ :
ધીમા ધીમા હો નાથ ! ૩

અંધારી રાતનાં અંધારાં કાળ શાં,
    ચમકે ત્યાં દેવની ચોકી રે લોલ ;
ચોકી ચોકીએ મારા નાથનાં પગલાં,
    પાડે છે ભાત કો અનોખી રે લોલ :
        ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૪

ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! પગલાં ઉપાડજો !
    પગલે પગલે પડે તારા રે લોલ :
ઝીલું ને ઢોળું તેજધારા જીવનમાં,
    એવા હો નાથ ! રહેજો મારા રે લોલ !
        ધીમાં ધીમાં, હો નાથ ! ૫

વહાલમજીનો રાસ

{ ચૂલા પર ઠીકરી રે કે લટપટ બોલે, વહાલમજી,
આજે મારા પરણ્યાનું રાજ, લટપટ બોલે, વહાલમજી. }

વાદળમાં વીજળી રે કે ચમચમ ચમકે, વહાલમજી,
એવા મારા અંતરના ભાવ આજ કંઇ ટમકે, વહાલમજી ;
અબળાના ઉરની રે કે વાત એક મોંઘી, વહાલમજી,
પ્રારબ્ધના ઝીલતી એ ઘાવ, સ્નેહને ન સોંઘી, વહાલમજી. ૧

પ્રીતમની છાંયમાં રે કે અબળા ખીલતી, વહાલમજી,
વાદળના પડખામાં જેમ, વીજળી ઝીલતી, વહાલમજી ;
ચટકતી ચાંદની રે કે પડની રવિઓથે, વહાલમજી,
એવો છે અબળાનો પ્રેમ, છુપતો પોતે, વહાલમજી. ૨

માનસર કાંઠે રે કે હંસ ચરે મોતી, વહાલમજી,
એવી તમ અંતરકિનાર, પામું પુણ્યજ્યોતિ, વહાલમજી ;
મહોરે મંદાકિની રે કે આભને કોટે, વહાલમજી,
ઝુલી તમ સ્નેહસહકાર, મહોરું ફૂલગોટે, વહાલમજી. ૩

તમે તો ભાનુ શા રે કે ચંદા શી હું તો, વહાલમજી,
કાળજાને કોતરતો કાળ હૈયે મારે સતો, વહાલમજી :
સંજીવન સ્નેહનાં રે કે લાવે દેવદૂતો, વહાલમજી,
રોજ એવી કિરણુની માળ હૈયે મારે ગુંથો, વહાલમજી, ૪

લાખેણી લાડલી રે કે શોભે શણગારે, વહાલમજી,
લાખ લાખ તારાનાં તેજ દેહે ઝબકારે, વહાલમજી ;
તોય પિયુચંદ્રનાં રે કે દર્શન જો ઊણાં, વહાલમજી,
વદી રૂહે અંધારાં બધે જ, દેવાં એવાં સૂનાં, વહાલમજી. ૫

ફરથી દિગંતમાં રે કે વાટડી જોતી, વહાલમજી,
દીઠી-અણદીઠી વસંત, ધરા ધીર ખોતી, વહાલમજી ;
ક્યારેક તે આવશે રે કે ભરશે ફૂલપાને, વહાલમજી,
એવી અમ આશા અનંત ધારે ધીર ધ્યાને, વહાલમજી. ૬

આંસુડાં આંખમાં રે કે દધડે જ્વાળા, વહાલમજી,
વદને હુલાવી તોય હાસ, પીવા વિખપ્યાલા, વહાલમજી ;
વરસતે મેહુલે રે કે ચાંદની પડતી, વહાલમજી,
એવી અમ પ્રીતિ દે ભાસ, હસતી રડતી, વહાલમજી. ૭

પોયણીની દાંડી રે કે નીરે ઊભે મદથી, વહાલમજી,
વધે જેમ પાણીનાં પૂર, તેમ તેમ વધતી, વહાલમજી ;
નેહ કેરાં નૂરમાં રે કે અબળા ઉગતી, વહાલમજી,
જેમ જેમ વધતાં એ નૂર, તેમ ઊંચે પૂગતી, વહાલમજી. ૮

દિલના દિલાવર રે કે મનના મોટા, વહાલમજી,
ઓછાં અધીરાં અમ ઉર ભરે પરપોટા, વહાલમજી ;
સાગરના જેવા રે કે ગંભીર ગાજો, વહાલમજી,
મારાં આ સરિતાનાં પૂર શમવી સહાજો, વહાલમજી. ૯

ધમધમતી ચાલમાં રે કે ધરણી ધ્રૂજે, વહાલમજી,
ગડગડનો જાણે કો મેઘ વ્યોમમાં ગૂંજે, વહાલમજી;
ભુજમો જગતના રે કે પાયે એમ ચાંપો, વહાલમજી,
વરસીને વર્ષાને વેગ, આશિષ આપો, વહાલમજી! ૧૦

વાંકડલી મૂછ પર રે કે લિંબુ ઠરતાં, વહાલમજી!
વીરત્વ પ્રાણનાં એ હોડ ટેક અડગ ધરતાં, વહાલમજી;
અધરે વિરાજતી રે કે સત્યની લાલી, વહાલમજી,
વીરની છે પૂંજી એ મોટ, વીરનેજ વહાલી, વહાલમજી. ૧૧

મુખડાના હાસ્યમાં રે કે ભાગ્ય જોઉં મારૂં, વહાલમજી,
મો સો ઉઘડતાં પ્રભાત આંખમાં ઉતારૂં, વહાલમજી;
સાત સાત જન્મનાં રે કે દુઃખ મારાં ભૂલું, વહાલમજી,
એવી સદા રાખો રળિયાત, હાસ્યઝૂલે ઝૂલું, વહાલમજી! ૧૨

અણીયાળી આંખમાં રે કે તરે અમીબિન્દુ, વહાલમજી,
ઠારે કંઇ જગતના તાપ, રહેમના એ સિન્ધુ, વહાલમજી;
નિરખું એ નેણમાં રે કે અણમોલી વાતો, વહાલમજી,
મારાં તો ભાગ્યની એ ખાપ, વિધિપોથી કાં તો, વહાલમજી! ૧૩

બાહુ કેરા બળમાં રે કે ઉછળે મોજાં, વહાલમજી,
ઘૂમી રણાંગણે શૂર, યુદ્ધ કંઇ યોજ્યાં, વહાલમજી;
હું તો ભવરણમાં રે કે પિયુની સંગાથી, વહાલમજી,
રાખશો કદાપી નવ દૂર, જીવનની સાથી, વહાલમજી!

વનનાં ઊંડાણમાં રે કે કોકિલ બોલે, વહાલમજી,
વહેતી એના ટહુકાની ધાર વનરસ ટોળે, વહાલમજી ;
અંતરના ગોખમાં રે કે બોલે કોક પંખી, વહાલમજી,
વહાલભર્યા ઊંડા ભણકાર, એના રહું ઝંખી, વહાલમજી. ૧૫

આભલાંની ઓઢણી રે કે સરતી શશિદેહે, વહાલમજી,
ઉડતી એની રૂપેરી કોર દૃષ્ટિ ભરે લેહે, વહાલમજી ;
ઘડીના એ મોહ તો રે કે આંજી ઉડી જાશે, વહાલમજી,
ચંદ્રનેજ ભાળજો, ચકોર ! ઓજ અગી પાશે, વહાલમજી. ૧૬

લક્કડની વાંસળી રે કે ઘડી કો સુતારે, વહાલમજી,
સુંદર છે ઘાટ અને રંગ, કળા કીધી ભારે, વહાલમજી :
આત્માનાં ગાન તો રે કે વહેશે જેવાં હૈયે, વહાલમજી,
ઝીલે જેવાં વાંસળીનાં અંગ, સૂર તેવા લહીએ, વહાલમજી ! ૧૭

પૂનમનો ચાંદલો રે કે આભને માથે, વહાલમજી,
રહેજો સૌભાગ્ય મારાં એમ, કુંકુમ સાથે, વહાલમજી !
ગગનના જેવી રે કે છાંય સદા રાખો, વહાલમજી !
અદલ નિભાવજો આ પ્રેમ, ભવભવ લાખો, વહાલમજી ! ૧૮

❦

ગરાસિયો ને ગરાસિયણ

(રાગ માંડ—પ્રથમ લીટીજ જૂના લોકગીતની છે)

મઘમઘ કરતો મોગરો, ને થાળી જેવડાં ફૂલ :
આવ રે બાગ ગરાસિયા, તારી પાઘડીએ બાંધું ઝૂલ !—(ધ્રુવ)

એવડાં તે ફૂલ કયાં બાંધશો ? મારી છોટી કેસરપાઘ
વાહ રે ગરાસિયા બાનુડા, રણે જાણ્યું શું વકરી વાઘ ?
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૧

કાજળવરણી રાતડી, ને રૂપલાવરણાં ફૂલ,
કાળા રણે કરજો રુધિરની ધારે દુશ્મનના શિર ડૂલ !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૨

કુંકુમ ચોટયાં ભાયડે, ને કેસર છાંટયાં ચીર
વિજયી ગરાસિયા ! આવજો, બની શોણિતભોળ્યા વીર !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૩

એક તો જનનીનાં દૂધડાં, ને બીજાં ઠકરાળાંના નૂર
ત્રીજાં નિર્વેદે દીપાવવાં મારાં ક્ષત્રીજાયાનાં શૂર
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૪

શૂરા અખાડિયા મેડુલા, ને શૂરા કો મહાના વટોળ,
એથી યે શૂરો ગરાસિયો જેજો રણસંગ્રામે મોત !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૫

થાળી જેવડાં ફૂલ ઠકરાળાં, તો સાગર જેવાં સ્નેહ
લાવીશ દિગંતનો મંડલો મદા મોહાવજો આ દેહ !
મઘમઘ કરતો મોગરો૦ ૬

❀

ગુર્જરી વીરાંગના

(શ્યામરંગ સમીપે ન જાવું)

કાયરાની નાર શું ગણાઉં ?
ઊઠો, સ્વામી મારા !
કાયરાની નાર શું ગણાઉં ?— (ધ્રુવ)

મારી ગુજરાત આજ ખળભળી છે ઊઠી,
હું જ બેસી હાલેરાં શું ગાઉં ?
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૧

ઝેરી વેરી નાગ બધી ફુંપી ફુંપી ખાને,
ફટ રે અલી ! માટી તારો થાઉં !
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૨

ગડગડ્યાં નિશાન, વાગે શંખ રણતૂર આ,
હાક બધે સુણી અકળાઉં:
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૩

કેસરીની નાર હું કે કેસ ખાતી લોંકડી,
વેશ આવો દેખી લજવાઉં:
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૪

હોય વીરશોણિત તે ઊનુ ઊનુ ઉછળે,
હું તે શું આ હિમમા થીજાઉં ?
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૫

પાઘ બાંધુ કેસરી ને કમર બાંધુ કસકસી ,
ધમધમતી ઝૂકાવો, હું હુલાવું !
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૬

અંગના બને હું તોય વીરની વીરાંગના
વીરનાજ વહાલમા ગુંથાઉં .
ઊઠો, સ્વામી મારા ! ૭

વીરની ઘડી ખરી, ન નાસવાની જરી :
વધો, સ્વામી ! જયગીતો હું ગાઉં !
ઊઠો સ્વામી મારા ! ૮

આજે ઝીલાં સંધ્યા તળે, મુજ વહાલમજી !
કેવી મીઠી મનોહર શાંત !
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
રેલા આ જીવનરંગ સૌ, મુજ વહાલમજી !
ઝૂલે નભધરણી એકાંત :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૪

આવી હેમંત, આવ્યા વાયરા, મુજ વહાલમજી !
પેલાં રજનીનાં આવે રજપૂર !
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
મીઠાં સૌ સ્નેહલ સોણલાં, મુજ વહાલમજી !
ઝગે તારા શું ઉર પૂરનૂર !
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૫

ઘેરી આ સાંઝ, ઘેરી રાતડી, મુજ વહાલમજી !
ઘેરી ઘેરી સુખદુઃખની ગાથ :
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
હવે લેવાં—દેવાં આત્મદાન કૈં, મુજ વહાલમજી !
હૈયે હૈયાં ગુંથી, હાથે હાથ !
ભૂલશું સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૬

સંધ્યાનાં સોણલાં

(રાતડલી રળિયામણી, મનમોહનજી)

કુંળી ઉષા, કુંળાં આભલાં, મુજ વહાલમજી !
કુંળા કુંળા સૂરજના પાદ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
મોંઘી વસંત, મોંઘાં ફૂલડાં, મુજ વહાલમજી !
મોંઘા ઉર ઉરના આહ્‌લાદ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૧

હૈડે લીલા લચી હૈં હતી, મુજ વહાલમજી !
કરતી · કોયલ ટહુકાર :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
જોબન હતાં જાદુભર્યાં, મુજ વહાલમજી !
આંખે ઓજસના અંબાર :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૨

આંજણ અંજાયાં આંખમાં, મુજ વહાલમજી !
દીઠી અદ્‌ભુત સોનલ દેહ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
દીધાં-લીધાં દેહદાન એ, મુજ વહાલમજી !
મ્હોર્યા ફાલ્યા તે અમૃતનેહ :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૩

આજે ઊભાં સંધ્યા તળે, મુજ વહાલમજી !
કેવી મીઠી મનોહર શાંત !
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ?
રેલ્યા આ જીવનરંગ સૌ, મુજ વહાલમજી !
સૂને નભધરણી એકાંત :
ભૂલશો સોણલાં તે, મુજ વહાલમજી ? ૪

આવી હેમંત, આવ્યા વાયરા, મુજ વહાલમજી !
પેલાં રજનીનાં આવે રજપૂર !
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
મીઠાં સૌ સ્નેહલ સોણલાં, મુજ વહાલમજી !
ઝગો તારા શું ઉર પૂરનૂર !
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૫

ઘેરી આ સાંઝ, ઘેરી રાતડી. મુજ વહાલમજી !
ઘેરી ઘેરી સુખદુઃખની ગાથ :
ભૂલશો સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ?
હવે લેવાં—દેવાં આત્મદાન કૈં, મુજ વહાલમજી !
હૈયે હૈયાં ગુંથી, હાથે હાથ !
ભૂલશું સોણલાં શું, મુજ વહાલમજી ? ૬

દામ્પત્યનો વિજયકાળ

(ચાલી ચાલી ગોકુળની મજનાર કે મહીડાં વેચવા રે લોલ)

વ્હાલા ! મને કંઇ કંઇ આજે થાય,
        સ્મરૂં તે દિન દોહ્યલા રે લોલ,
જેવી પેલી વાદળીઓ વિખરાય,
        વહ્યા તે ભાસ સોહ્યલા રે લોલ. ૧

ન્હોતું જાણ્યું સ્વપ્ને પણ કો વેળ
        સુધાથી કંઇ મીઠડું રે લોલ,
આજે એવું ઘડપણ સ્નેહકરેલ,
        સુધાથી ભલું દીઠડું રે લોલ. ૨

વાદળી વાદળીમાંહી ભેળાય,
        ભેળાતાં ઉર આપણાં રે લોલ;
હવે પ્રાણ પ્રાણે કુણી સમાય,
        ઉદક ઝરણાંતણાં રે લોલ. ૩

યૌવન તાતી તાવણી જેમ
        છછણતું સહેજમાં રે લોલ,
આજે હોય અમૃતથાળી એમ
        લહેગનાં શીત તેજમાં રે લોલ. ૪

હવે થયો આપણો આત્મા એક,
હિચાલો તૂટી દેહની રે લોલ;
વહ્યાં મદઘેન નયનથી છેક,
ખીલી છે જ્યોતિ સ્નેહની રે લોલ. ૫

આજે તમ હૈયે વસતી વાન
પ્રથમથી હું લહું રે લોલ,
તમે પણ સમજી લ્યો ભલી ભાત
દિસે જે હું ચહું રે લોલ. ૬

મિથુનની તારકજોડ શું આજ
પલકીએ આપણે રે લોલ,
રચ્યું દૃઢબંધન જ્ઞાન કાજ,
ઠર્યાં તપી તાપણે રે લોલ. ૭

વ્હાલા ! જરી જેટલું હોય વિશેષ,
અને ભવ ભવ હસે રે લોલ !
વ્હાલા ! પડે ઓછું કંઇ લવલેશ,
જગત ક્યાં ક્યાં ખસે રે લોલ ! ૮

એવું જરી દેતાં વધુ કંઈ રોજ
રહ્યાં ને રહીશું સદા રે લોલ,
અપૂર છે વહાલપના રસહોજ ;
દીધા એ પૂર્યા કદા રે લોલ ? ૯

ભલે જગે નવનવ આવે વસંત
ખીલી ફૂલપાનમાં રે લોલ,
રહી સ્મૃતિ આપનું ઉર રસવંત
અમર ઉદ્યાનમાં રે લોલ.

હવે અહીં બાળકડાંની પાંખ.
વસંત એ ખીલશે રે લોલ,
જોઈ' એને આપની ઝુમની આંખ
નવું નર ઝીલશે રે લોલ.

વ્હાલા ! પેલી ઉઘડી દિવ્ય દિગંત
રેલાશે કૃપા નાથની રે લોલ,
ત્યારે તહીં રચશું નવલ વસંત
અનંત આ સાથની રે લોલ ! ૧૦

આંસુનાં પૂર

(પ્યારાને પારણે સોનાનાં બોર)

હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર :
આંસુનાં પૂર, પરમ નયનાંનાં નૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. (ધ્રુવ)

માગ્યાં ન મુખે, નહીં નયને બોલાવ્યાં,
અણધાર્યાં આવી ઊભે હાજરાહજૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૧

વસતાં વેરાન જ્યાં રેતીનાં રણ શાં,
એકજ કો સ્મરણે એ રેલતાં જરૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૨

આભ જ્યાં તપે ને ભવ આણે તપાવે,
ઉછળી આવી તાપ કરતાં એ દૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૩

ડુંગરના ભાર આવી અંતર દબાવે,
પાળોને તોડી ખાલી કરતાં એ ઉર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૪

ભલે જગે નવનવ આવે વસંત
ખીલી ફૂલપાનમાં રે લોલ,
રહી સ્મૃતિ આપણ ઉર રસવંત
અમર ઉદ્‌ગાનમાં રે લોલ. ૧૦

હવે અહીં બાળકડાંની પાંખ
વસંત એ ખીલશે રે લોલ,
જોઇ એને આપણી ઝુમતી આંખ
નવું નૂર ઝીલશે રે લોલ. ૧૧

વ્હાલા ! પેલી ઉઘડી દિવ્ય દિગંત
રેલાશે કૃપા નાથની રે લોલ,
ત્યારે તહીં રચશું નવલ વસંત
અનંત આ સાથની રે લોલ! ૧૨

આંસુનાં પૂર

(પ્યારાને પારણે સોનાનાં બાર)

હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર :
આંસુનાં પૂર, પરમ નયનાંનાં નૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. (ધ્રુવ)

માગ્યાં ન સુણે, નહી નયને બોલાવ્યાં,
અણધાર્યાં આવી ઊભે હાજરહજૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૧

વસતાં વેરાન જ્યાં રેતીનાં રણ શાં,
એકજ કો સ્મરણે એ રેલતાં જરૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૨

આભ જ્યાં તપે ને ભવ આખો તપાવે,
ઉછળી આવી તાપ કરતાં એ દૂર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૩

ડુંગરના ભાર આવી અંતર દબાવે,
પાળોને તોડી ખાલી કરતાં એ ઉર :
હૈયાને કાંઠડે આંસુનાં પૂર. ૪

આનદ કે શોકનાં ફૂટે સરોવરો,
ટહુકો ન કોઈ ત્યારે, કરજો મન્જૂર !
હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૫

ઉડે જ્યાં તણખા ત્યાં ઉડે અમીકણો,
આંસુને ઝીલશે દો હૈયાનાં શૂર :
હૈયાને કાંઠે આંસુનાં પૂર. ૬

આત્મા ભીંજવન્ત એ પૂરમા બહાદૂર હો !
પુણ્યોનાં પૂર, એ તો જન્મોનાં નૂર :
હૈયાને કાંઠે આસુનાં પૂર. ૭

વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?

(રોકયો પનઘટ રસિયા રાજ, પાણીડાં કેમ ભરીએ ?)

ખાળો ખાળો ને આંસુડાં ઉભરે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એ તો અચૂક હૈયાની રીત :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
મોજાં આવે આવે ને આથડે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એવી ઉરની પુરાતન પ્રીત :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૧

જગે ઉગે તે તો સૌ આથમે,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
એ છે ઉદય ને અસ્તના ખેલ :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
ઉષા સંધ્યાનાં રંગ ઘડીવારના,
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ?
જેવા જેના નસીબના મેળ :
વહાલીડાં ! કેમ કરીએ ? ૨

ઘેરું ઊભું છે આભ જગ ઘેરીને,
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
બાંધ્યા દિશા દિશાના દોર :
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
વેરે ધગધગતી આગ કે મેહુલા,
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
નભે ક્યાં તક માનવનું જોર ?
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ? ૩

તપે તાપ બધા તો સામટા ;
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
કદી વરસે તો પ્રલયે તણાય :
વહાલીડાં! કેમ કરીએ !
મૂગે મુખે જોવું ને સાંખવું,
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
જેના જડે ન કોઇ ઉપાય :
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ? ૪

ડાંકા ડાંકા તોય અંતર ઉભરે,
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
એવી હૈયાની હકીકી રીત :
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
સ્મરણુ આવે આવે ને આથડે,
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ?
ક્યાં છે અદ્દલ જીવનની જીત ?
વહાલીડાં! કેમ કરીએ ? ૫

❖

ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે !

(ગોવાળિયે ઘેલાં કીધાં રે)

ફર તો જરા, છે જોવું મારે,
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! (ધ્રુવ

રોજ રોજ એક તારું મુખડું બતાવે,
જેમ આવે તેમ હડે કાં રે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૧

ઘાટ ઘાટ રચે તારું નાવડું રૂપેરી,
તેનું તેજ દેખી મન હારે :
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૨

નાવડું આ તારું સરે આભને સરોવરે,
તોય ના ઉતારે પેલી પારે :
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૩

શાંત ને સુધાભરી આ આંખ તારી ઓપતી,
પેલી ગમની કેવી પલકારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૪

સ્વર્ગનાં સુવર્ણના છે દેવરંગ દોલલા,
કે છે આત્મઝલક તે દિદારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૫

એકવાર તો બતાવ છે શું તેં છુપાવ્યું ?
અણદીઠાં તે સ્વપ્ન જોઉં ક્યારે ?
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૬

જગતથી ભલે છુપાવ તારો આ ખજાનો,
હું તો સ્નેહી, જોવું સર્વ મારે !
ચાંદલિયા ! ફર તો જરા રે ! ૭

નવચેતન

(બાલી, તારા નયનામા જોગી રો રે)

જોગી ! તારાં નયનામા સપના સરે રે,
સપના સરે ને મન તપના કરે રે. ૧

આભ ભરે રંગે ને રંગે રમે રે,
રંગે રમે ને પાછો ભૂવમા ભમે રે ૨

હોળી પ્રભાત આભ—તીરે હસે રે,
તીરે હસે ને તિમિરતીરે વસે રે ૩

સંધ્યામા બાવના મહુલી મચે રે,
એક રાગ ઉચકે ત્યા ગીત લચે રે ! ૪

ગહન ગાન રજનીના સુણુના ગમે રે,
તમરાના પડઘામા નાદ તો વાગે રે. ૫

ઝીણુ ઝીણુ તાગના વેણો કળે રે,
હૈયાના ભેદ નન આભે ભગે રે ૬

ચુગી ગુલાબ જુએ કાંટા પૂરે રે,
હોળી દે અમૃત ત્યા જનાગા ઊરે રે ૭

શીતળતા આભમા ને ધરણી ધગે રે,
ખમતી સ્મિત મન લોચન ઢગે રે ૮

ઉષા

(ગરબી રાગ દેશ—તાલ લાવણી)

ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા :
ચાલી ઉષા, એ લાલ-પ્યાલી ઉષા :
ધીમે ધીમે સરકતી૦—(ધ્રુવ)

કયાં છે તે કંકણોની લાલી ગુમાની ?
કયાં ગઇ તે જ્યોતિ ભરની જાદુધ્ર જુવાની ?
કોણે આ દેવઝાડીમાં ઝાલી ઉષા ?—
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૧

કોણે આ તેજકંઠે એને ડરાવી ?
કોણે અરુણી એની મૃગલી મરાવી ?
મુતા કો સિંહે ખીંચી ખાલી ઉષા :
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૨

એવાં કો ક્રૂર હોશે જગમાં દિવસનાં ?
જોવા સૌંદર્ય ચીરે સૌંદર્ય—પાનાં ?
એવે જગ ઝઝી કયમ રહે મ્હાલી ઉષા ?
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા :
જોતાં જોતાં સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૩

❀

જોગી ! જેની આશ થકી હૈયું વધે રે,
શુદ્ધ એક લોચનથી જ્યોતિ બધે રે. ૯

જોગી ! તારાં નયનાંમાં સ્વર્ગો ફૂટે રે,
સ્વર્ગો ફૂટે ને તારાં સપનાં છૂટે રે. ૧૦

જોગી ! તારાં નયનાંને જીવન જડે રે,
જીવન ફળે એ નવચેતન વડે રે ! ૧૧

જોગી ! નવચેતન એ ક્ષણ ક્ષણ સ્રવે રે,
જીવન આ તારું પછી ધનધન ભવે રે. ૧૨

ઉષા

(ગરબી રાગ દેશ—તાલ લાવણી)

ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા :
ચાલી ઉષા, એ લાલ-પ્યાલી ઉષા :
ધીમે ધીમે સરકતી૦—(ધ્રુવ)

ક્યાં છે તે કંકણોની લાલી ગુમાની ?
ક્યાં ગઇ તે જ્યોતિ ભરની જાદુઇ જુવાની ?
કોણે આ દેવઝાડીમાં ઝાલી ઉષા ?—
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૧

કોણે આ તેજકાંઠે એને ડરાવી ?
કોણે અરુણી એની મૃગલી મરાવી ?
સૂતા કો સિંહે બીધી ખાલી ઉષા :
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૨

એવાં કો ક્રૂર હોશે જગમાં દિવાનાં ?
જોવા સૌંદર્ય ગીરે સૌંદર્ય—પાનાં ?
એવે જગ ઝાઝી કયમ રહે વ્હાલી ઉષા ?
ધીમે ધીમે સરકતી સરતી ચાલી ઉષા :
જોતાં જોતાં સરકતી સરતી ચાલી ઉષા. ૩

આવજો, જોગીડા !

(ઢાળ. પાલવડા મારો મેલો, મોહનજી)

ડુંગરે ડુંગરે દેવોની દેરડી,
સીમડે સીમડે દેવોની વાટ;
વગડે વગડે દેવોના ડાયરા,
નદીએ નદીએ દેવોના ઘાટ :
આવજો, જોગીડા ! ૧

લૂમખે લૂમખે લહેરે છે આંબલા,
ઝુંખડે ઝુંખડે ઝૂલે છે ગહેકાર :
ટહુકી ટહુકી કોયલ હલકારતી,
આભને આંગણે છાયા બપોર :
આવજો, જોગીડા ! ૨

ઝૂલતાં ઝૂલતાં વિશાતી આંખડી,
ઊડતાં ઊડતાં વધતી હિંમત ;
આભને આભલે ઝબૂકતી વીજળી ;
આભને ઊડતાં આવે ક્યાં અંત ?
આવજો, જોગીડા ! ૩

ડુંગરે ડુંગરે ખાડા ને ટીંબલા,
    સીમડે સીમડે બળતી મસાણ્યુ ;
વગડે વગડે ધગધગતા વાયરા :
    આવજો, જોગીડા ! હૈયે ગોંધાણ્યુ :
        આવજો, જોગીડા ! ૪

પગલે પગલે દેવોની વાટડી,
    નયને નયને દેવોનાં હાસ,
આતમે આતમે દેવોના ગોખલા,
    હૈડે હૈડે દેવોના વાસ !
        આવજો, જોગીડા ! ૫

આજની વાત

(ઊભા રહો તો કહું વાતડી, બિહારીલાલ)

૧

વહી ગઈ તે મધુ વાતડી, વિસારો આજ !
ઘેરી અંધારી ગઈ ગતડી વિસારો આજ !

વાયા શીના વટોળિયા, વિસારો આજ !
ધગધગતા રમ ઉગ્ર દોગિયા, વિસારો આજ !

ગગને કાળા ઘન ઘેરતા, વિસારો આજ !
હૈયે ભયાનક વેરતા, વિસારો આજ !

લાગ્યા તે ડંખ કે ઝેરીલા, વિસારો આજ !
ભૂંડા પાપી ને ગો વેરીલા, વિસારો આજ !

પારે હરિયે જો વળી ગયા, વિસારો આજ !
કોણ એ ફોગટ સળી રહ્યા ? વિસારો આજ !

૨

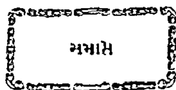
વહાલા! ઉઘાડો પ્રેમઆંખડી સંભારો આજ!
આજે ઉડાડી તેજપાંખડી સંભારો આજ!

ભાગ્યા અભાગ આભ ફાડ, સંભારો આજ!
માગ્યા પ્રકાશ ઊગે સાંપડે, સંભારો આજ!

ખીલ્યા છે પુષ્પ વન વાડીઓ, સંભારો આજ!
ફૂલે ફૂલે નાચે ઝાડીઓ, સંભારો આજ!

અધુરા હતા તે પૂર્ણ પામશે સંભારો આજ!
આનંદ ને સ્નેહ બંધ જામશે સંભારો આજ!

આગણુ વગાય નવજ્યોતિ આ, સંભારો આજ!
લ્યો, લ્યો, અદ્ભુત ઝટ ગોની દા, સંભારો આજ!

સમાપ્ત

સૂચી

(પહેલી લીટીઓની)

શુદ્ધિપત્રક

પૃષ્ઠ	લીટી	અશુદ્ધ	શુદ્ધ
૩	૨	કુંજલડી	કુંજલડી
૪	૬	સુરના	મૂરના
૬	૨	પાપપુણ્ય	પાપ પુણ્ય
૨૩	૧૨	માદી	મારી
૨૫	૧૫	લલકી	લળકી
૨૬	૯	ગ્હા	રહી
૪૦	૧૧	મલોની	મેલોની
૫૧	૪	એકલી	અકેલી
૬૬	૧૭	વીંધતાં	વીંધતા
૭૬	૩	ચાકી	ચોકી